

015494 / 1938/39

III

1143

1143

SPRAWOZDANIE ADMINISTRACYJNE

WYDZIAŁU POWIATOWEGO W TORUNIU

za czas od 1.IV.1938 do 31.III.1939 r.

Stosownie do postanowień § 127 ordynacji powiatowej z dnia 13 grudnia 1872 r. Wydział Powiatowy przedkłada Radzie 19 marca 1881 r. Powiatowej sprawozdanie administracyjne za czas od 1 kwietnia 1938 r. do 31 marca 1939 r.

Toruń, dnia 31 marca 1939 r.

WYDZIAŁ POWIATOWY
powiatu toruńskiego

PRZEWODNICZĄCY

Tadeusz Bruniewski
/Tadeusz Bruniewski/
Starosta Powiatowy

100

Department of the Interior
Bureau of Land Management
Washington, D. C.

Dear Sir:

Reference is made to your letter of the 10th inst.

concerning the proposed acquisition of certain

land in the State of California.

The Bureau has reviewed the matter and

is pleased to advise you that the proposed

Przedstawiając sprawozdanie administracyjne za rok 1938/39 pragnę podkreślić, że rok sprawozdawczy obfitował w wydarzenia o doniosłym znaczeniu tak pod względem lokalnym jak i ogólnopństwowym.

W dniach 19 i 20 czerwca 1938 r. przybył do Torunia Marszałek Polski Edward Smigły Rydz, któremu społeczeństwo powiatu toruńskiego wręczyło 12 ciężkich karabinów maszynowych z kompletnym wyposażeniem bojowym, jako dar dla Armii, na który to cel zebrano 74.356.63 zł.

W miesiącu wrześniu 1938 r. Pan Prezydent Rzeczypospolitej rozwiązał ciała ustawodawcze i zarządził przeprowadzenie nowych wyborów. Wybory te wykazały duże wyrobienie ludności powiatu w sprawach publicznych, czego dowodem, że w szeregu gminach frekwencja głosujących dochodziła do 90 %. Ogółem głosowało w powiecie 74 % uprawnionych do głosowania.

W dniu 18 grudnia 1938 r. przeprowadzono nowe wybory do Rady Miejskiej w Chełmży po uprawomocnieniu się zaś ich Rada Miejska wybrała na nową kadencję ławników.

W dniu 12 marca 1939 r. przeprowadzono na terenie powiatu wybory do Rad Gromadzkich przyczym i tu dobitnie społeczeństwo powiatu wykazało swe duże wyrobienie tworząc w większości gromad listy kompromisowe. Na 87 gmin w powiecie złożono takie listy w 75 gromadach.

Wyborami do Rad Gromadzkich rozpoczęto serję wyborów do organów stanowiących samorządu na terenie powiatu a więc wyborów do Rad Gminnych, ławników w gminach, Rady Powiatowej i Wydziału Powiatowego.

Kadencja wójtów i podwójcich trwa do roku 1940 a więc dopiero w tym roku na wiosnę Rady gminne wybiorą nowych wójtów i podwójcich.

W jesieni roku 1938 r. byliśmy świadkami powrotu ziemi zaolziańskiej do macierzy w warunkach politycznie wysoce naprężonych. Dzięki stanowczej postawie całego Narodu i dzielnej naszej Armii nie doszło do rozlewu krwi a obszar naszego Państwa powiększył się o część należnej nam historycznie i etnograficznie rdzenie polskiej ziemi.

Natomiast pod koniec roku sprawozdawczego zarysowały się znowu ogromne zakłócenia polityczne, zagrażające najżywotniejszym interesom Polski a dotyczące bezpośrednio naszej ziemi Pomorskiej. Równie i te ataki odparte zostały bezwzględnie przez nasz Rząd, działający w oparciu o bezkompromisową postawę całego społeczeństwa polskiego i gotowość naszej zwycięskiej Armii. Niebezpieczeń-

stwo to jeszcze nie minęło. To też wstępując w okres nowego roku budżetowego całe społeczeństwo dążyć musi do jeszcze silniejszego skonsolidowania wszystkich żywotnych sił w Narodzie, aby sprostać w dalszym ciągu wszelkim trudnościom, które nas jeszcze czekają. W skuteczność naszych przedsięwzięć i działań nigdy nie zwątpimy, gdyż mamy już poza sobą świetne tradycje, jedności i wytrwałości pod każdym względem, gdy idzie o dobro Ojczyzny naszej.

Naszym zadaniem - jako samorządowców - jest oprócz ogólnie państwowych zadań, wykonać jak najsumienniejsze wszystkie te zadania, które ciążyą na nas z mocy obowiązujących ustaw oraz wpływają z potrzeb lokalnych.

To też zdając sprawozdanie z wyniku naszych prac za rok ubiegły, deklarujemy, że w nowym roku budżetowym kontynuować nadal nasze wysiłki w kierunku jak najsprawniejszego i jak najsprawniejszego administrowania dla dobra powiatu i jego obywateli.

I. Skład i podział powiatu toruńskiego pod względem administracyjnym.

W podziale administracyjnym powiatu przeprowadzono jedną, jedynie zmianę, a mianowicie z dotychczasowej gromady Bocień obejmującej miejscowości Szerokopaś i Bocień wydzielono Szerokopaś i stworzono z miejscowości tej oddzielną gromadę.

II. Organa ustrojowe.

A. Wydział Powiatowy.

Przewodniczący: Tadeusz Bruniewski, starosta powiatowy
Zastępca przewodniczącego: Mieczysław Jarmicki, radca
Członkowie: 1/ Cywiński Stanisław - Gostkowo
2/ Inż. Diffenbach Julian - Kończewice
3/ Godlewski Tadeusz - Grębocin
4/ Kochowicz Józef - Papowo Toruńskie
5/ Mysłakowski Edward - Jedwabno
6/ Doronda Władysław - Otłoczyn.

P. Doronda objął mandat po p. Danielu Szpicy z Podgórza, który na skutek przyłączenia Podgórza do miasta Torunia utracił mandat członka Wydziału Powiatowego.

Posiedzeń Wydziału Powiatowego było 12, na których załatwiono 601 spraw.

B. Rada Powiatowa.

Skład Rady Powiatowej:

Przewodniczący: Tadeusz Bruniewski, starosta powiatowy
Zastępca przewodniczącego: Mieczysław Jarmicki, radca
Członkowie: 1/ Barwicki Wiktor - Chełmska
2/ Czarliński Adam - Zakrzewko

3/	Czarnecki Albin	-	Młyniec
4/	Inż. Diffenbach Julian	-	Kończewice
5/	Domachowski Antoni	-	Zelgno
6/	Dorenda Władysław	-	Otloczyn
7/	Godlewski Tadeusz	-	Grębocin
8/	Grzybowski Stanisław	-	Bocień
9/	Jezierski Teofil	-	Brzoza
10/	Kamiński Jan	-	Przeczo
11/	Karczewski Jan	-	Górsk
12/	Kochowicz Józef	-	Papowo Toruńskie
13/	Moczyński Stanisław	-	Siemon
14/	Monarski Jan	-	Chełmża
15/	Petlik Józef	-	Pędzewo
16/	Polanowski Ignacy	-	Popioły
17/	Raciniewski Józef	-	Rzęczkowo
18/	Raniszewski Józef	-	Chełmża
19/	Rumiński Dionizy	-	W. Nieszawka
20/	Smieszny Wincenty	-	Grębocin
21/	Dr. Strzyżowski Stanisław	-	Chełmża
22/	Wojasz Czesław	-	Rubinkowo
23/	Zachara Józef	-	Chełmża
z Wydz. Pow.	24/ Cywiński Stanisław	-	Gostkowo
	25/ Mysłakowski Edward	-	Jedwabno.

Z powodu przyłączenia Podgórza oraz gromad Rudaku i Stawek do miasta Torunia utracili mandaty swe radni pp. Kobędza Władysław i Daniel Szpica z Podgórza oraz Zieliński Józef ze Stawek. W miejsce p. Zielińskiego wybrała Rada Gminna gminy Podgórz na radnego powiatowego p. Jezierskiego Teofila z Brzozy.

W roku 1938/39 odbyły się 4 posiedzenia Rady Powiatowej i to 10 maja 1938, 27 czerwca 1938, 27 września 1938 i 30 stycznia 1939 r.

C. Komisje Rady Powiatowej.

a/ Komisja rewizyjna Wydziału Powiatowego:

S k ł a d :

Przewodniczący: Kentzer Tadeusz - Lipniczki
Zast. przewodniczącego: Kamiński Jan - Przeczno
Członkowie: Jastak Klemens - Chełmża
Moczyński Stanisław - Siemon
Wojasz Czesław - Rubinkowo
Zastępcy: Nelkowski Bronisław - Świętosław
Grützmacher Paweł - Chełmża

W roku sprawozdawczym odbyła komisja rewizyjna 13 posiedzeń.

b/ Komisja Drogowa.

Przewodniczący: Bruniewski Tadeusz, starosta powiatowy
Zastępca przewodniczącego: Mysłakowski Edward - Jedwabno
Członkowie: Czarnecki Albin - Młyniec
Dorenda Władysław - Otloczyn
Barwicki Wiktor - Chełmża
Jabłoński Mieczysław - budowniczy powiatowy

Zastępcy: Nelkowski Bronisław - Świętośląw
Dr. Strzyżowski Stanisław - Chełmża
Domachowski Antoni - Zelgno.
Komisja odbyła 25 posiedzeń i 19 wyjazdów w teren.

c/ Komisja opieki społecznej:

Przewodniczący: Bruniewski Tadeusz, starosta powiatowy
Zastępca Przewodniczącego - Jarmicki Mieczysław, radca
Członkowie: Wojsz Czesław - Rubinkowo
Monarski Jan - Chełmża
Kochowicz Józef - Papowo Toruńskie
2 opiekunów społecznych oraz przedstawiciel Pom.Tow.
Opieki nad Dziećmi w Toruniu.

d/ Komisja rolna:

Przewodniczący: Bruniewski Tadeusz, starosta powiatowy
Zastępca przewodniczącego: Jarmicki Mieczysław, radca
Członkowie: Rumiński Dyonizy - w. Nieszawka
Dorenda Władysław - Otłoczyn.

D. Rada Szpitalna.

Przewodniczący: Bruniewski Tadeusz, starosta powiatowy
Zastępca przewodniczącego: Jarmicki Mieczysław, radca
członkowie: lekarz powiatowy
dyrektor szpitala powiatowego w Chełmży.

E/ Związek Elektryfikacyjny Chełmno-Swiecie-Toruń.

Do Rady Związku Elektryfikacyjnego Chełmno-Swiecie-Toruń
wchodzi z ramienia Rady Powiatowej:

jako członkowie: Godlewski Tadeusz - Grębocin
Cywiński Stanisław - Gostkowo
Wojsz Czesław - Rubinkowo
Kochowicz Józef - Papowo Toruńskie
jako zastępcy: Dr. Strzażowski Stanisław - Chełmża
Smieszny Wincenty - Grębocin.

Poza tym wchodzi do Rady Związku z urzędu starosta powiatowy.

F/ Komunalna Kasa Oszczędności powiatu toruńskiego.

Na zasadzie nowego statutu Komunalnej Kasy Oszczędności powiatu toruńskiego opartego na rozporządzeniu Ministrów Skarbu, Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości z dnia 16 marca 1937 r. o komunalnych kasach oszczędności /Dz.U.R.P.Nr.25 poz.173/ wybrano na posiedzeniu Rady Powiatowej w dniu 24 stycznia 1938 r. Radę K.K.O. w następującym składzie:

na członków: Dorenda Władysław - Otłoczyn
Godlewski Tadeusz - Grębocin
Karczewski Jan - Górsk
Adamczyk Władysław - Rogówko
Kotewicz Ludwik - Chełmża
Michalski Stanisław - Papowo Toruńskie

na zastępców: Mackiewicz Walenty - Siemoń
Rumiński Dyonizy - W. Nieszawka
Domachowski Antoni - Zelgno
Grzybowski Stanisław - Bocień
Grąbkowski Ignacy - Liznowo
Szczepański Stanisław - Chełmża.

Skład komisji rewizyjnej Komunalnej Kasy Oszczędności.

a/ w roku 1938

jako członkowie: Kentzer Tadeusz - Lipniczki
Kamiński Jan - Przeczno
Wojasz Czesław - Rubinkowo

jako zastępcy: Petlik Józef - Pędzewo
Raciniewski Józef - Rzęczkowo
Moczyński Stanisław - Siemoń

b/ w roku 1939

jako członkowie: Kentzer Tadeusz - Lipniczki
Kamiński Jan - Przeczno
Smieszny Wincenty - Grębocin

jako zastępcy: Petlik Józef - Pędzewo
Raciniewski Józef - Rzęczkowo
Moczyński Stanisław - Siemoń

W roku sprawozdawczym odbyła komisja 11 posiedzeń.

G. Administracja wewnętrzna.

Personel biura Wydziału Powiatowego składał się :

a/ 4 pracowników referendarskich - adm.
b/ 3 " kasowych
c/ 1 " Instytucji Zastępczej Funduszu Pracy
d/ 3 " kancelaryjnych
e/ 1 woźnego.

Z końcem roku sprawozdawczego zmuszony był Wydział Powiatowy przejąć agendy Funduszu Pracy w szerszym zakresie i z powodu tego musiał przyjąć jeszcze 1 siłę biurową a mianowicie Władysława Kuczkowskiego. Poza tym w roku sprawozdawczym nie zaistniały w składzie personelu biurowego żadne zmiany.

III. Majątek powiatu .

Majątek powiatu składa się:

1/ z nieruchomości oszacowanych na	667.300.-	zł
2/ z ruchomości	126.969.48	"
3/ materiały i zapasy	47.645.17	"
4/ lokaty; papiery wartościowe i pożyczki udzielone	417.067.66	"
5/ sumy gotówkowe w kasach skarbowych i instyt. fin.	150.694.38	"
6/ inne aktywa	145.942.48	"

Razem majątek powiatu 1.555.619.17 zł

z przeniesienia

1.555.619.17 zł

po odliczeniu stanu biernego zobowiązań powiatu

wobec osób trzecich 240.147.55 zł

czysty majątek powiatu wynosi 1.315.471.62 zł

W porównaniu z rokiem ubiegłym zwiększył się majątek powiatu z 1.250.368.75 zł

do ... 1.315.471.62 zł

a więc o

65.102.87 zł

Na sumę tę składają się następujące pozycje:

1/ sanitarka zakupiona dla Szpitala Powiatowego	7.800.--	zł
2/ diatermia krótko falowa " "	4.845.--	zł
3/ lampa kwarcowa " "	1.021.25	zł
4/ Różnica nadwyżki budż. w porównaniu do roku poprzedniego oraz zakupiona dla szpitala powiatowego bielizna, koce, narzędzia, radio itp.....	51.436.62	zł
razem	65.102.87	zł

Wierzytelności powiatu wobec Związku Elektryfikacyjnego Chełmno-Swiecie-Toruń wynoszą:

	stan na dzień 1.4.1938 r.	spłacono w roku 1938/39	pozostaje na dzień 1.4.1939
1/ udział powiatu jako członka	250.000.--	-	250.000.--
2/ pożyczka zwrotna	89.806.85	5.196.40	84.610.45
3/ zaległe odsetki	23.094.59	1.777.25	21.317.34
razem	362.901.44	6.973.65	355.927.79

Zobowiązania Związku wobec powiatu są obecnie punktualnie spłacane..

Poza tym posiada powiat udziały:

a/ w Toruńskiej Spółdzielni Rolniczej na sumę.....	10.000.--	zł
b/ w Komunalnym Banku Kredytowym w Poznaniu na sumę	26.300.--	zł
Razem	36.300.--	zł

IV. Zadłużenie powiatu.

Na dzień 31 marca 1938 r. wynosiło zadłużenie powiatu z tytułu pożyczek:

	na 31.III. 1938r.	na 31.III. 1939r.
<u>Pożyczki długoterminowe:</u>		
1/ Komunalny Bank Kredytowy Poznań	50.000.--	35.000.--
2/ Komunalna Kasa Oszczędności powiatu toruńskiego	71.000.--	66.000.--
3/ Polski Bank Komunalny-Warszawa	24.000.--	12.750.--
razem	145.000.--	113.750.--

Z tego wynika, że w ciągu roku sprawozdawczego spłacono 31.250.-zł długu.

Na dzień 31 marca 1939 r. wynosiły zaległości podatko
czynne 112.298.13 zł
bierne 18.43 zł

Zaległości w kosztach leczenia chorych w Szpitalu Powiatowym w Chełmży wynoszą 10.274.85 zł

Zaległości byłej Lecznicy na Mokrem wynoszą 34.099.04 zł

W porównaniu do roku poprzedniego zaległości podatkowe czynne zwiększyły się z 101.760.57 zł do 112.298.13 zł czyli o 10.531.56 zł a zaległe koszty leczenia za chorych w Szpitalu Powiatowym w Chełmży z 4.889.60 zł do 10.274.85 zł czyli o 5.385.25 zł.

Powodem zwiększenia się zaległości jest trudne położenie finansowe rolnictwa a zaległości kosztów szpitalnych również ciężkie położenie gmin zwłaszcza Zarządu Miejskiego w Chełmży.

Szczegółowe dane, odnoszące się do gospodarki finansowej powiatu w okresie obrachunkowym, znajdują się w sprawozdaniu rachunkowym z wykonania budżetu administracyjnego oraz rachunku zamknięcia sum pozabudżetowych za rok 1938/39.

V. Sprawozdanie z administracji drogowej.

Personel Zarządu drogowego składa się z 1 kierownika, 1 technika drogowego /do 31.8.38/, 1 st. drogomistrza, 4 drogomistrzów.

Poza tym pracuje na drogach 36 droźników i 1 maszynista, z czego:

- a/ na drogach państwowych - 10 droźników
- b/ na " wojewódzkich - 7 "
- c/ na " powiatowych - 18 "
- d/ na " wojskowych - 1 "

Ogólna sieć dróg utrzymanych i administrowanych przez Wydział Powiatowy wynosi:

- a/ dróg państwowych - 55.041kkm
- b/ " wojewódzkich - 41.865 "
- c/ " powiatowych - 130.121 "
- d/ " wojskowych - 12.780 "

Razem 239.807kkm

Poza wyżej wymienionymi drogami znajduje się jeszcze w powiecie pod nadzorem Wydziału Powiatowego 180.556 km. dróg gminnych.

Jak już w sprawozdaniu administracyjnym z ubiegłego roku wspomniano, drogi w powiecie toruńskim - ze względu na duże nasilenie ruchu na drogach prowadzących do Torunia, jako stolicy powiększonego województwa pomorskiego - wymagają specjalnego nakładu konserwacyjnego i finansowego. Na tak ogromny ruch kołowy jaki na tych drogach panuje nie wystarczają już zwykłe szosy szabrowe. To też musimy konsekwentnie dążyć, by na wszystkich najważniejszych odcinkach drogowych ułożono kostkę kamienną, gdyż tylko taka nawierzchnia wytrzyma przez dłuższy czas tak ogromny ruch na wspomnianych drogach.

Z najważniejszych robót drogowych przeprowadzonych w roku sprawozdawczym na terenie naszego powiatu należy wymienić wykonanie podkładu betonowego pod półbruczek na nowej drodze państwowej na odcinku Łysomice - Ostaszewo na przestrzeni 1.700 mtr.bież. Resztę podkładu betonowego oraz położenie kostki na przestrzeni 1700 mtr.bież.ma być wykonane w roku 1939/40.Natomiast zupełne ukończenie drogi tej przewiduje się w roku 1940/41 zależnie od wysokości dotacji państwowej.

Poza tym prowadzono w całej pełni budowę nowej drogi Toruń - Ciechocinek.Prace te,które początkowo prowadził Wydział Powiatowy,przejęło Starostwo Krajowe Pomorskie.Ukończenie drogi tej nastąpić ma w roku 1939/40.Na razie przewiduje się ułożenie tam bruku,który stopniowo ma być zamieniony na kostkę.

Na innych drogach wykonano następujące roboty.

A. Drogi powiatowe.
Dział V. § 8 poz.a-f i § 10.

- 1/ Na administrację drogową, t.j. uposażenie personelu technicznego, świadczenia socjalne, materiały kancelaryjne, diety i koszty podróży personelu drogowego, komisji drogowej oraz wynagrodzenie gmin za czynności i pobór opłat drogowych - preliminowano zł. 19.369.- a wydano 15.596.30 zł

Wydatki administracyjne w stosunku do ilości klm.drogi obliczono na:

a/ drogi państwowe	--	zł	2.963.37		
b/ " wojewódzkie	--	"	2.615.43		
c/ " powiatowe	--	"	13.790.20	--	zł 19.369.00

Wydatkowano w roku budżetowym 1938/39:

a/ drogi państwowe	--	zł	2.850.-		
b/ " wojewódzkie	--	"	2.449.-		
c/ " powiatowe	--	"	10.297.30	--	zł 15.596.30

- 2/ Na niższą służbę drogową, 1 /1/3/ drogomistrza, 1 maszynistę, 18 drożników, renty, emerytury itp. - preliminowano zł 31.765.18 a wydano 30.316.28 zł.

- 3/ Na wydatki rzeczowe - preliminowano zł. 75.544.82 a wydano zł 69.066.76

Z tego przypada na drogę:

1/ Toruń - Wypcz

preliminowano 35.050.- zł a wydano 55.605.40

Na renowację i konserwację drogi zakupiono kamienia surowego 1.195,60 m3, żwiru 197.10 oraz wytłuczono 1.150 m3 kamienia. Wykonano nowej powłoki 2,600 mb., wylatano 10.200 mb, jezdni tłuczniowej, zaświrowano 15,260 mb jezdni, uporządkowano 7000 mb poboczy, oraz wykopano 5.200 mb rówów.

2/ Chełmża - Rzęczkowo

Preliminowano 3.543.- zł a wydano 2.913.32 zł

Zakupiono 227.35 m3 żwiru, 26,35 m3 kamienia oraz wytłuczono 158 m3 kamienia do łatania. Na całej przestrzeni wylatano i zaświrowano jezdnię tłuczniową, uporządkowano 2.400 mb. poboczy oraz zakupiono i zasadzono 483 drzewek /lip/.

3/ Siemón - Cichoradz

Preliminowano 8.028.- zł a wydano 4.369.49 zł
Zakupiono kamienia surowego 77.50 m³, żwiru 115,20 m³ oraz wytłuczono 294.15 m³ kamienia. Wykonano nowej powłoki 500 mb, uporządkowano poboczy i rowów 1000 mb, wyłatano 178 m² bruku oraz resztę jezdni.

4/ Brzeźno - Turzno.

Preliminowano 295.- zł a wydano 2.299.50 zł
Zakupiono 75,60 m³ kamienia surowego, 50,24 m³ żwiru, oraz wytłuczono 58.86 m³ kamienia. Wykonano nowej powłoki 700 mb, uporządkowano poboczy i rowów 1400 mb, wyłatano 400 mb jezdni tłuczniowej oraz zażwirowano jezdni 2000 mb.

5/ Zławieś - Dąbrowa

Preliminowano zł. 779.- a wydano 334.85 zł
Zakupiono 34.20 m³ kamienia surowego, 61 m³ żwiru, wyłatano 4.900 mb jezdni tłuczniowej. Zażwirowano jezdni 10.900 mb. i uporządkowano 3.700 mb poboczy.

6/ Grzywna - Sławkowo

Preliminowano 1.956.- zł a wydano 1.909.74 zł
Zakupiono 12 m³ kamienia surowego, 105 m³ żwiru i 13,50 m³ brukowca. Naprawiono 950 m² bruku, wyłatano 2.600 mb jezdni tłuczniowej, zażwirowano 4100 mb jezdni oraz przebudowano jeden przepust drogowy w Grzywnie.

7/ Ostaszewo - Mirakowo

Preliminowano 7.623.- zł a wydano 6.647.21 zł
Zakupiono 175.50 m³ kamienia surowego, 87,43 m³ żwiru i wytłuczono 189.69 m³ kamienia. Wykonano nowej powłoki 1.054 mb, uporządkowano rowów i poboczy 2.100 mb oraz wyłatano i zażwirowano 3000 mb jezdni tłuczniowej.

8/ Kamionka - Morczyny

Preliminowano 1.580.- zł a wydano 1.497.90 zł
Zakupiono żwiru 30.65 m³, wyłatano 300 mb jezdni tłuczniowej, zażwirowano 2000 mb jezdni oraz przeprowadzono pomiary katastralne i ustalono granice na całej długości drogi.

9/ Wilczy Młyn - Jedwabno

Preliminowano 80.- zł a wydano ./.
Zażwirowano całą przestrzeń, a robociznę opłacono z funduszków Pomocy Zimowej.

10/ Łysomice - Papowo Toruńskie

Preliminowano 1.629.- zł a wydano 422.26 zł
Zakupiono 11 m³ żwiru i 14,85 m³ brukowca, oraz wyrównano 2700 mb latówki.

11/Papowo-Lipniczki-Grębocin

Preliminowano 1.430.- zł a wydano 715.44 zł
Zakupiono 20,40 m³ kamienia, a otrzymano 14.60 m³ bezpłatnie z Majałku Lipniczki. Wyłatano jezdni tłuczniowej 11.00 mb, zażwirowano jezdni 3.200 mb, uporządkowano rowów i poboczy 1600 mb.

12/ Łygomice - Iulkowo

Preliminowano 510.- zł a wydano 82.60 zł
Uporządkowano 900 mb poboczy.

13/ Chełmża - Skapie

Preliminowano 527.50 zł a wydano 1.155.70 zł
Zakupiono 22 m³ kamienia surowego, 48.40 m³ żwiru, wytłuczono 30 m³ kamienia, wyłatano 1.580 mb jezdni tłuczniowej, i uporządkowano 3.800 mb poboczy.

14/ Kiełbasin - Pluskowęsy

Preliminowano 1.459.- zł w wydano 634.86 zł
Zakupiono 62.70 m³ żwiru, wytłuczono 46.85 m³ kamienia, wyłatano 1400 mb jezdni tłuczniowej i zażwirowano 2.860 mb jezdni.

15/ Bocień - Szerokopas

Preliminowano 357.- zł a wydano 168.- zł
Zakupiono 14 m³ kamienia surowego, a za pożyczkę huraganową dostarczono 12,20 m³. Zażwirowano 1400 mb jezdni tłuczniowej.

16/ Nawra - Wypcz

Preliminowano 295.- zł a wydano 832.49 zł
Zakupiono 33 m³ kamienia surowego, 22,90 m³ żwiru, wytłuczono 33 m³ kamienia, oraz uporządkowano 750 mb poboczy.

17/ Kończewice - Nawra

Preliminowano 370.- zł a wydano 517.58 zł
Zakupiono 10.00 m³ kamienia, 42.10 m³ żwiru oraz wytłuczono 16.91 m³ kamienia. Wyłatano 350 mb jezdni tłuczniowej, zażwirowano 700 mb jezdni, oraz naprawiono 273 m² bruku.

18/ Zalesie - Mirakowo

Preliminowano 490.- zł a wydano 680.65 zł
Zakupiono 20.00 m³ kamienia, 29.25 m³ żwiru oraz wytłuczono 21,84 m³ kamienia. Wyłatano 1200 mb jezdni tłuczniowej, zażwirowano 1.200 mb jezdni oraz uporządkowano 2.400 mb poboczy.

19/ Toruń - Otkoczyn

Preliminowano 3,336,40 zł a wydano 4.300.18 zł
Zakupiono 161.75 m³ żwiru, 101,50 m³ gliny, 68.80 m³ gruzu ceglanego, oraz wytłuczono 8 m³ kamienia. Wyłatano i zażwirowano 16.400 mb jezdni.

20/ Most w Złotorii

Preliminowano 860.- zł a wydano 151.04 zł
Zakupiono dylnię, gwoździe, karbolineum itp. do naprawy jezdni oraz opłacono robociznę za usunięcie zapor lodowych.

21/ Konserwacja i remont walców drogowych.

Preliminowano 800.- zł a wydano 488.75 zł
Zakupiono materiał do naprawy walca i taboru, szczeliwo maszynowe, oraz zapłacono składki do Stowarzyszenia Dozorów Kotłów.

22/ Tablice i znaki

Preliminowano 1.308.- zł a wydano 1.307.90 zł
Zakupiono nowe tablice ostrzegawcze, odnowiono tablice i znaki będące w użytku, zakupiono cementu, oraz opłacono koszty przewozu tablic ostrzegawczych na miejsce ich przeznaczenia.

23/ Zadrzewienie.

Preliminowano 1.893.- zł a wydano 1.341.50 zł
Zakupiono 145 drzewek /śliw/, 483 drzewek /lip/ oraz opłacono robociznę przy sadzeniu drzewek.

24/ Narzędzia drogowe.

Preliminowano 800.- zł a wydano 595.40 zł
Zakupiono kilofy, widły, sekatory, latarnie i dwa beczkowsy, oraz naprawiono beczkowsy, równacz i inne narzędzia drogowe.

25/ R ó ż n e

Preliminowano 564.72 zł a wydano 95.- zł
Zapłacono za magazynowanie baraków, oraz droźnikom zwrot za zużycie nafty przy pomiarach ruchu.

B.Utrzymanie dróg gminnych.

Dział V § 11

Preliminowano 4000.- zł a wydano 2.250.- zł
Udzielono dotacji gminie Zelgno na budowę drogi Dzwierzno-Bocień, gminie Chełmża, Podgórz, Bielawy i Lulkowo na utrzymanie dróg.

C.Utrzymanie dróg państwowych.

Dział V § 12.

Na 2/3 poborów drogomistrza Skalmowskiego z dróg państwowych preliminowano zł. 2,392.- a wydano 2.235.74 zł. Pobory wymienionego drogomistrza pokrywa 2/3 Skarb Państwa, zaś 1/3 Wydział Powiatowy. Wydatkowaną sumę 2/3 zwrócił Urząd Wojewódzki Pomorski.

Budżet nadzwyczajny /dodatkowy/

Dział V § 51 poz. b.

Utrzymanie dróg powiatowych.

Na przebudowę drogi Toruń-Wypcz-preliminowano zł 10.001.- a wydano 10.000.- zł

Zakupiono 590 m3 kamienia. Wykonano nowej nawierzchni na przestrzeni 1300 mb.

Wydatki pozabudżetowe.

1. Drogi państwowe.

Na wydatki utrzymania dróg państwowych t.j. administrację, niższą służbę drogową i rzeczowe otrzymano dotacji zł. 77.508.02 a wydano 72.004.07 zł. Zakupiono 1.250.38 m3 kamienia surowego, 1.701.16 m3 żwiru i 134,15 m3 tłuczni, oraz wytłuczono 1.493.00 m3 kamienia. Wykonano nowej powłoki na drodze nr. 17/6 Toruń-Kostrzyń 711 mb, i na drodze nr. 18 Toruń-Kowalewo 1.300 mb. Wyłatano jezdni tłuczniowej 24.694 mb, zażwirowano jezdni 35.305 mb, oraz półbruczku 5.980 mb. Uporządkowano poboczy i rowów 24.856 mb i wykopano 2600 mb rowów. Poza tym zakupiono narzędzia drogowe, części do walca, materiały pędne do walca, opłacono za różne zwózki materiałów, wody itd.-

2. Drogi wojewódzkie.

Na wydatki utrzymania dróg wojewódzkich t. j. administrację, niższą służbę drogową i rzeczowe otrzymano dotację zł 55.702.08 / Min. Kom. na most n/Dro. zł 66.34 / saldo z III raty 36/37 zł 0-43 = zł 55.768.85 - a wydano zł 55.768.85

a. Toruń-Czarnowo

Zakupiono kamienia surowego 642,75 m³, żwiru 551,66 m³ oraz wytłuczono 92,48 m³ kamienia. Wyłatano 16.300 mb jezdni tłuczniowej, zażwirowano jezdni 22,300 mb, uporządkowano 12,750 mb poboczy, oraz wyłatano jezdni klinkierowej 500 mb.

b. Bielawy - Lubicz

Zakupiono kamienia surowego 12.80 m³, żwiru 90 m³, oraz wytłuczono 17,30 m³ kamienia. Wyłatano jezdni tłuczniowej 2,700 mb. Zażwirowano jezdni 3,600 mb, wyłatano jezdni klinkierowej 1000 mb oraz naprawiono jezdnię mostu.

c. Chełmża - Węgorzyn

Zakupiono kamienia surowego 219,44 m³, żwiru 420,88 m³, brukowca 10,81 m³, oraz wytłuczono 215,99 m³ kamienia. Wykonano nowej powłoki 585 mb, wyłatano jezdni tłuczniowej 8.200 mb. Zażwirowano 10.600 mb jezdni, naprawiono bruku 504 m², przełożono półbruczku 866 m² oraz uporządkowano 1.170 mb poboczy i rowów.

Drogi wojskowe.

Na utrzymanie dróg wojskowych otrzymano dotację zł 12.146.78 a wydano 7.324.78 zł

Zakupiono 301,82 m³ kamienia surowego, 324,10 m³ żwiru, oraz wytłuczono 153 m³ kamienia. Wykonano nowej powłoki 400 mb. Wyłatano i zażwirowano całą przestrzeń każdej drogi, zakupiono 1 beczkowóz, narzędzia drogowe, umocniono drzewka palikami, opłacono przewóz za różne materiały, jak przewóz palików, cementu, wożenie wody itp., a poza tym naprawiono narzędzia drogowe.

Przełożenie drogi państwowej odcinek Łysomice - Ostaszewo

Na przełożenie drogi Łysomice-Ostaszewo otrzymano dotację zł 82.735.18 wydano 79.340.98 zł

Zakupiono 312.84 m³ kamienia, 2,272,89 m³ żwiru-pospółki-530.85 m³ żwiru grubego, 2.086,25 m³ piasku, oraz 4000 szt. krawężników. Poza tym zakupiono 350 ton cementu do betonowania. Wykonano 2.300 mb robót ziemnych oraz zabetonowano 1.700 mb drogi. Opłacono przewóz różnych narzędzi drogowych i materiałów. Zakupiono różne potrzebne materiały jak: deski, papa, gwoździe, różne klucze, kłódki, naprawiono narzędzia drogowe itp.

VI. Oświata

1. Szkolnictwo powszechne.

Na terenie powiatu znajduje się szkół powszechnych państwowych:

I.	stopnia 46 polskich /w tym 2 z językiem niemieckim t.j.w Za- roślu Cienkiem i Wielkiej Złejwsi/
II.	" 9 "
III.	" 10 "
	razem 65 polskich.

Poza tym istnieje w Grębocinie 1 prywatna szkoła niemiecka. Liczba nauczycieli wynosi 159 /89 mężczyzn i 70 kobiet/.

Wszystkie dzieci powiatu w liczbie 8914 objęte są obowiązkiem nauczania. Budynki szkolne stanowią własność samorządów gminnych względnie gromadzkich.

W roku sprawozdawczym podniesiono stopień organizacyjny szkół:

- 1/ w Brąchnowie z II do III stopnia
- 2/ w Młyńcu z II do III "
- 3/ w Grabiu z II do III "

W roku 1939/40 projektuje się podniesienie stopnia organizacyjnego szkół w Łubiance, Rubinkowie, Złotorii i Smolnie.

Konieczność podniesienia stopnia organizacyjnego szkół w powiecie nie ulega kwestii, to też z radością powitać należy osiągnięte dotychczas na tym polu rezultaty, które jednak jeszcze nie wyczerpują koniecznych potrzeb w tej dziedzinie.

Dążeniem naszym jest postawić szkolnictwo na takim poziomie, by w każdej gminie była conajmniej 1 szkoła III stopnia. Gminy muszą ponieść oczywiście pewne ofiary na przystosowanie budynków do tych celów.

W roku sprawozdawczym przystąpiła gmina Łubianka do rozbudowy szkoły w Łubiance. Oddanie jej do użytku nastąpi w roku szkolnym 1939/40. Wydział Powiatowy udzielił gminie na ten cel 2.000.- zł subwencji.

Poza tym wykończono ostatecznie budynek szkolny w Rubinkowie a to dzięki przyznanej gminie Bielawy dalszej pożyczki z funduszków popierania budowy szkół powszechnych w kwocie 10.000.-zł.

Rozbudowano również szkołę w Kozimborze przez dobudowanie 2 sal szkolnych.

Na wiosnę roku bieżącego rozpoczęto przygotowania do budowy szkoły III stopnia w Górsku, przy czym przy szkole tej wybudowaną będzie również większa sala dla użytku miejscowych organizacji społecznych.

Wszystko przemawia za tym, że jeszcze w roku bieżącym budynek tej szkoły stanie pod dachem.

2. Biblioteki ruchome.

Księgozbiór bibliotek ruchomych wynosił	4858 tomów
w tym: beletr. dla dzieci i młodzieży	148 - 3 %
" dla dorosłych	4159 - 86 %
lit. popul. naukowej	551 - 11 %
razem	4858 - 100 %

W roku sprawozdawczym było kompletów bibliotek ruchomych 86. Z bibliotek tych korzystano w 69 punktach i to w wiejskich 64 i w podmiejskich 5. Czytelników było razem 1875 w tym w wieku do lat 22 - 1143, a powyżej lat 22 - 732. Ogółem wypożyczono 16411 tomów.

Jak z powyższego wynika czytelnictwo w naszym powiecie nie jest jeszcze należycie rozwinięte lecz mimo to w porównaniu z innymi powiatami województwa pomorskiego jest powiat toruński - według oceny Pana Wojewody Pomorskiego - na pierwszym miejscu pod względem prowadzenia akcji bibliotek ludowych.

3. Kursy dla przedpoborowych.

W roku szkolnym 1938/39 zorganizowano w 58 miejscowościach powiatu 58 kursów dla przedpoborowych i 4 kursy dla młodzieży żeńskiej. Nauka na kursach tych rozpoczęła się 15 listopada 1938 r. i trwała do 30 marca 1939. Otwarcie kursów jak i zakończenie miało charakter uroczysty.

Tak poziom jak i wyniki pracy na kursach były różne - od b. dobrych do dostatecznych - zależnie od zespołów i środowiska. Ogólnie jednak biorąc, stan kursów był lepszy niż w roku 1937/38. Zachowanie się kursistów było lepsze niż w ub. roku. W ciągu całej pracy nie zanotowano ani jednego drastycznego wybryku, natomiast frekwencja pozostawiała jeszcze wiele do życzenia i to nie tylko z winy młodzieży, lecz niestety i pracodawców.

Liczba uczestników na kursach tych wynosiła:

mężczyzn	1390
kobiet	86
razem	<u>1476</u>

Przeciętna frekwencja na kursach wynosiła 73 %.

Na kursach tych wykładało 106 nauczycieli oraz 16 innych osób, razem 122. Powiatowa Komenda P.W. i W.F. przeprowadzała ćwiczenia P.W. i W.F. na wszystkich kursach przy pomocy zawodowej kadry instruktorów oraz nauczycielstwa.

Kursy te znajdują coraz większe zrozumienie wśród społeczeństwa, co należy specjalnie podkreślić.

Na najwyższe uznanie zasługuje również pełna poświęcenia i bezinteresowna praca na tych kursach całego bez wyjątku nauczycielstwa w powiecie.

Podnieść również należy docenienie ważności tych kursów tak dla Państwa jak i samej młodzieży przez pp. Wójtów i Zarządy Gminne. Mimo ciężkiej na ogół sytuacji finansowej gmin, kursy te pod względem materialnym były wszędzie należycie wyposażone.

4. Świetlice, teatry i chóry ludowe.

W związku z organizacją kursów dla przedpoborowych i młodzieży żeńskiej nie było oddzielnych form pracy świetlicowej, teatrów i chórów ludowych, gdyż na każdym kursie były raz w tygodniu zajęcia świetlicowe, podczas których młodzież pod kierunkiem swych wychowawców szkoliła się w śpiewie, urządziła inscenizacje teatralne itd.

5. Stypendia dla uczniów szkół średnich i wyższych.

Na stypendia dla 3 uczniów pochodzących z warstw rolniczych /małorolnych. wydał Wydział Powiatowy 500.- zł.

Gminy wiejskie natomiast wydały na ten 2.091.40 zł. Z tej kwoty przypada na czesne 1.910.40 zł, na koszty przejazdu kolejowego 62.00 zł, na książki 42.00 zł i na inne cele 77.40 zł. Stypendium udzielono 24 uczniom z których 2 było synami urzędników, 1 robotnika rolnego, a reszta synami rolników i małorolnych. 1 gmina nie wydała przewidzianego kredytu z braku kandydatów, t.j. uczniów zdolnych względnie niezamożnych uczęszczających do szkół średnich.

VII. Szpital Powiatowy w Chełmży.

Szpital Powiatowy w Chełmży pod kierownictwem dyrektora Szpitala lek.p.Zagierskiego prosperuje bardzo dobrze.Ludność tak miejscowa jak i z bliskiej i dalekiej okolicy z całym zaufaniem korzysta z pomocy i usług szpitala.

Skład personelu szpitalnego jest następujący:

- 1/ Dyrektor szpitala lek.Jan Józef Zagierski
- 2/ siostra przełożona : Koleta Kallas
dział pracy: adm.szpitala,oddział męski i dawanie narkozy,
- 3/ siostra Placyda Małek - dział pracy: oddział żeński,sala operacyjna,roentgen i opatrunki
- 4/ siostra Chrystofora Leszczyńska,dział pracy: Ośrodek Zdrowia.
- 5/ siostra Maria Sliżewska,dział pracy: oddział zakaźny
- 6/ siostra Dana Breś,dział pracy: zarząd kuchnią i gospodarstwem domowym.Służba zakładu składa się z 1 palacza,1 szofera,który pełni zarazem funkcje sanitariusza i 3 służące.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono większe inwestycje wzgl.zaopatrzenia:

- 1/ pojryto całkowicie dach szpitala i gzymsy blachą cynkową,
- 2/ wyremontowano i pomalowano korytarze i wszystkie pokoje szpitala,
- 3/ zakupiono bieliznę a zniszczoną pościel ze względów higienicznych zastąpiono odpowiednią ilością koców,łatwych do dezynfekcji.
- 4/ dla dogodności chorych miejscowych jak i zamiejscowych korzystających z pomocy szpitalnej zakupiono nowoczesne auto sanitarne. z której zamiejscowa ludność bardzo chętnie korzysta.
- 5/ celem dostosowania szpitala do coraz to większych wymogów wyposażono go w nowoczesne aparaty,jak to: lampę kwarcową i diatermię krótko falową.
- 6/ Wielką radość sprawiło pacjentom zainstalowanie radioodbiornika,z którego korzystają chorzy na wszystkich salach szpitala.

Ruch chorych:

Choroby	Przyjęto			U b y ł o			Zmarło	Pozostało na rok następ
	mężcz.	kob.	w tym dzieci	mężcz.	kob.	w tym dzieci		
Wewn.ogółem	75	157	56	70	149	54	18	13
chir. "	110	142	110	104	137	108	-	11
w tym operow.:	92	107	93	86	102	91	-	11
położnicza ogółem	-	60	-	-	59	-	-	1
w tym:porodów	-	22	-	-	-	-	-	-
poronień	-	38	-	-	-	-	-	-
zakaźne ogółem	28	19	26	28	19	26	7	-
w tym:dur brzusz.	27	17	14	27	17	14	7	-
płonica	-	1	4	-	1	4	-	-
wenerycznie ogółem	10	8	3	10	8	3	-	-
w tym kiła	9	5	1	9	5	1	-	-
gruźlica ogółem	9	5	8	9	5	7	-	-
rak "	8	9	-	8	9	-	-	-
	240	400	203	229	386	199	25	25

Liczba dni leczenia ogólna 10.223

przeciętna na jednego chorego 11

Przeciętne obłożenie dzienne wynosiło 28 łózek.

Opłaty za korzystanie ze szpitala pozostały bez zmian.

VIII. Z d r o w i e

A. Ośrodki Zdrowia.

Ośrodki Zdrowia mają na celu krzewienie zasad higieny ze szczególnym uwzględnieniem zwalczania chorób społecznych, a więc gruźlicy, jaglicy, chorób wenerycznych oraz roztaczają opiekę nad matką i dzieckiem.

Z Ośrodków Zdrowia korzystać mogą wszyscy bez względu na stan zamożności, przede wszystkim jednak instytucja ta służy ludności najuboższej.

W Ośrodkach Zdrowia udziela się bezpłatnych porad lekarskich w chorobach wyżej wymienionych oraz uskutecznia się pewne zabiegi lecznicze jak n.p. przy jaglicy.

1. Ośrodek Zdrowia w Chełmży.

Ośrodek ten prowadzi poradnię przeciwjagliczą, przeciw weneryczną, przeciwgruźliczą oraz kąpielisko.

Obecnie dąży się w tym kierunku, aby stację Opieki nad Matką i Dzieckiem oraz kuchnię mleczną, które to oddziały mieszczą się w gmachu Ubezpieczalni Społecznej przenieść pod jeden dach i połączyć z Ośrodkiem Zdrowia i nadać całej pracy ośrodkowej kierunek jednolity, gdyż dotychczas stacja Opieki nad Matką i Dzieckiem oraz kuchnia mleczna są pod opieką Ubezpieczalni Społecznej.

Kierownikiem Ośrodka jest lekarz p. Zagierski, któremu przydzielona jest do pomocy wykwalifikowana siostra zakonna.

Ośrodek czynny jest w poniedziałki, środy i czwartki i obsługuje miasto Chełmżę oraz gminy wiejskie Chełmżę, Zelgno oraz częściowo i Lubiankę.

Działalność Ośrodka w roku 1938 przedstawia się następująco:

Opieka nad matką:

1/	Liczba osób pod opieką	48
2/	" udzielonych porad	132
3/	" odwiedzin	123

Opieka nad dzieckiem:

1/	Liczba osób pod opieką	230
2/	" udzielonych porad	1270
3/	" odwiedzin	400

Walka z jaglicą :

1/	Liczba osób pod opieką	151
2/	" udzielonych porad	2519
3/	" odwiedzin	539

Walka z gruźlicą :

1/	Liczba osób pod opieką	69
2/	" udzielonych porad	449
3/	" odwiedzin	202

Walka z chorobami wenerycznymi:

1/	Liczba osób pod opieką	36
2/	" udzielonych porad	585
3/	" odwiedzin	79

2. Ośrodek Zdrowia w Grębocinie.

Z dniem 1 października 1938 r. uruchomiono Ośrodek Zdrowia w Grębocinie z działaniami:

- 1/ stacji opieki nad matką i dzieckiem
- 2/ poradni przeciwjagliczej
- 3/ " przeciwwenerycznej
- 4/ " przeciwgruźliczej.

Ośrodek mieści się w budynku wynajętym u p.inż. Chrzanowskiego. Zasięg Ośrodka obejmuje gminy Bielawy i Turzno oraz częściowo gminę Lulkowo.

Oprócz stacji wyżej wymienionych prowadzi Ośrodek przychodnię ogólną dla chorych ubogich gminnych.

Przychodnia ogólna przyjęła ogółem w czasie od 1.I. do 31.III. 1939 r. 276 osób udzielając im porad lekarskich 925 z tego:

z gminy Bielawy	245	osób	porad	lek.	876
z " Turzno	31	"	"	"	49.

Kierownikiem Ośrodka Zdrowia jest lekarz powiatowy p.dr. Czesław Gogońkiewicz. Funkcje pielęgniarek społecznych pełnią dwie wykwalfikowane siostry zakonne ze zgromadzenia sióstr Józefitek.

Działalność Ośrodka za czas od 1.X. do 31.XII. 1938 r. przedstawia się następująco:

Opieką nad matką :

1/	Liczba osób pod opieką	38
2/	" udzielonych porad lek.	74
3/	" odwiedzin domowych	154

Opieką nad dzieckiem:

1/	Liczba osób pod opieką	68
2/	" udzielonych porad lek.	203
3/	" odwiedzin domowych	174

Walka z gruźlicą

1/	Liczba osób pod opieką	15
2/	" udzielonych porad lek.	74
3/	" odwiedzin domowych	156

Stacja przeciwjaglicza.

1/	Liczba osób pod opieką	219
2/	" udzielonych porad i opatrunków	752
3/	" odwiedzin domowych	94

Stacja przeciwweneryczna.

1/	Liczba osób pod opieką	12
2/	" udzielonych porad	54
3/	" odwiedzin domowych	20

Poradnie czynne są w poniedziałki, wtorki, czwartki i piątki od godz. 13 do 14,30.

Dążeniem jest, ażeby w najbliższym czasie utworzyć trzeci Ośrodek Zdrowia z siedzibą w Rzęczkowie z zasięgiem na gminy Rzęczkowo, Łubianka i Smolno.

Z chwilą uruchomienia tego Ośrodka Zdrowia powiat toruński byłby pokryty dostateczną ilością Ośrodków i pomoc lekarska zapobiegawcza byłaby wszystkim mieszkańcom powiatu zapewniona.

3. Wykazy lekarzy i akuszerok.

Lekarzy praktykujących w powiecie jest 6 z tego w Chełmży 5 i w Lubiczu 1.

Co do rozmieszczenia lekarzy w terenie to większa część powiatu pozbawiona jest należytej opieki lekarskiej. Z chwilą utworzenia Ośrodka Zdrowia w Rzęczkowie danoby lekarzowi możliwość osiedlenia się w tej okolicy.

Akuszerok w powiecie jest 15 a pielęgniarek 17.

4. Sanitarne.

W roku 1938 szczepiono przeciwko ospie 3367 dzieci, z tego 3331 z wynikiem dodatnim.

Przeciwko durowi brzuszemu szczepiono 1868 osób.

Przeciwko wścieklicznie szczepiono 2 osoby.

W powiecie znajduje się 1 aparat dezynfekcyjny stały oraz 4 formalinowe. Dezynfekcyj przeprowadzono 175.

W roku 1938 liczba urodzin wynosiła 1683, liczba zgonów 869 /w tym niemowląt do 1 roku życia 299/. Przyrost naturalny wynosił 814 osób.

5. Wykaz zachorowań i zgonów na choroby zakaźne w roku 1938.

Nazwa choroby	Ilość zachorowań	Ilość zgonów
Dur brzuszny	54	4
Pionica	10	-
Bionica	42	3
Odra	76	-
Róża	3	-
Ksztusiec	64	-
Zakażenie połogowe	3	1
Gruźlica	47	20
Jaglica	107	-
Zatrucie prod. spoż.	5	-
Nagminne zapalenie przyusznicy	15	-
Ospa wietrzna	4	-
Gruźlica opon mózgowych	2	1
Pryszczyca	1	-
Ospianka	2	-
Tęžec	1	-

Sprawozdanie z wyszkolenia Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego na powiat Toruń za okres sprawozdawczy 1938/39.

Ogólna charakterystyka pracy.

Praca wyszkoleniowa Przysposobienia Wojskowego i Wychowania Fizycznego powiatu toruńskiego opiera się na wytycznych Państwowego Urzędu W.F. i P.W. oraz na wytycznych Wojewódzkiego Komitetu W.F. i P.W.

Praca ta w roku sprawozdawczym rozwijała się dobrze. W pracy W.F. i P.W. rezultaty są widoczne.

Rozwój prac w W.F. i P.W. na terenie powiatu.

1/ Praca wychowania fizycznego w stosunku do innych lat nieco się poprawiła. W zarządach gminnych powstają gminne podkomitety, które niedużo, ale pracują więcej niż w latach ubiegłych, urządzają święta gminne w.f. i p.w., utrzymują łączność z młodzieżą przedpoborową, wykonują ściśle zarządzenia przesłane przez władze Przysposobienia Wojskowego itp. Tej tak zwanej ścisłej łączności w latach ubiegłych nie było.

2/ Obozy i kursy wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego.

Kurs skoszarowania na zakończenie II stop.pw. ukończyło.....	18
Obozy letnie na zakończenie II stopnia pw. w Solcu Kujawskim ukończyło	37
Kurs drużynowych Orląt ukończyło	7
Kurs doskonalący dla podoficerów rezerwy w Toruniu	4
Kurs przodowników ćwiczeń ruchowych	3
Kurs Powiatowych Referentów wych. Obywatelskiego	1
Kurs instr. PWK III stopnia ukończyło kobiet	2
Kurs nauki pływania pod hasłem "Wszyscy na wodę".....	25

Obozy letnie na zakończenie II stopnia pw. odbyły się w roku sprawozdawczym wyjątkowo w Solcu Kujawskim, w obozach letnich i kursach pw i wf brała udział młodzież przedpoborowa z terenu całego powiatu toruńskiego.

Zdobyte POS przez członków pw. i wf. powiatu:

W roku sprawozdawczym zdobyto ogólnie 276 odznak POS. Próby przeprowadzono we wszystkich siedzibach Zarządów Gmin powiatu.

Odznaki Strzeleckie zdobyto w roku sprawozdawczym:

Klasa II.....	12	członków
Klasa III.....	135	"

przez młodzież przedpoborową, zdobyto:

Klasa III za strzelanie pw.....	133	junaków
Klasa II za strzelanie pw.....	65	junaków
Zdobyte sznury strzeleckie bez chwastu ...	133	junaków
Zdobyte sznury strzeleckie z chwastem.....	65	junaków.

Zawody strzelecki przeprowadzał Komendant Powiatu P.W. przy pomocy swej kadry zawodowej pw. mając na uwadze sumienną i rzetelną ocenę i prawidłowość przeprowadzania tej akcji.

Stan oddziałów w powiecie w roku sprawozdawczym.

1/ Ogólnie Zw.Strzelecki w powiecie	24	oddz.
2/ Oddziały P.W.K.S.M.M.....	2	"
3/ Stowarzyszenia K.S.M.M.....	9	"
4/ Szkoły Zawodowe Doksztalcające	1	"
5/ Szkoła Rolnicza Chełmża	1	"
6/ Hufiec Gimnazjalny Chełmża	1	"
7/ P.P.W.....	1	"
8/ K.P.W.....	3	"
9/ Związek Rezerwistów	12	"
10/ P.W.Kobiece	5	"
11/ Ogólne Koło Podoficerów Rezerwy	1	"
12/ Związek Oficerów Rezerwy	1	"
13/ Tow.Gimn.Sokół męskie	2	"
14/ " " " żeńskie	1	"
15/ Tow.Wioślarzy Chełmża	1	"
16/ Klub Piłki Nożnej	1	"
17/ Klub Narciarski Chełmża	1	"
18/ Kursy Oświaty Pozaszkolnej dla przedpoborowych....	43	"

Cwiczenia pw.w hufcach szkół doksztalcających,rolniczej oraz wszelkie strzelanie szkolne pw.przeprowadza Komendant Powiatu PW. i WF wraz z przydzieloną kadra zawodową. pw.-ćwiczenia pw.po wioskach przeprowadzają instruktorzy kontraktowi pw.pod kontrolą Komendanta Powiatowego W.F. i P.W.

Kadra kontraktowa pw.przygotowana została na specjalnych kursach doskonalących w okresie zimy.

Pomoce dla stowarzyszeń W.F. i P.W.

W roku sprawozdawczym w bardzo dużej mierze korzystały oddziały PW i WF z pomocy Komitetu Powiatowego na uzupełnienie sprzętu świetlicowego,zakupu nafty na oświetlenie świetlic pw.oraz na zakup węgla na ogrzanie świetlic przy zajęciach świetlicowych i ćwiczeniach.

Ogółem korzysta z pomocy Komitetu Powiatowego WF i PW około 2500 członków.

Srodki lokomocji w Komendzie Powiatowej PW i WF.

W Komendzie Powiatowej WF i PW do dyspozycji Komendanta Powiatu PW.i WF są cztery rowery służbowe zakupione w latach ubiegłych przez Komitet Powiatowy WF i PW.

Na zasadzie uchwały Powiatowego Komitetu P.W.i W.F.zakupiony zostanie do użytku dla kadry instruktorskiej samochód typu wojskowego.

Wykaz świetlic pw.uzywanych przez hufce pw.w powiecie.

- 1/ Grzywna - wyposażona w sprzęt i radioodbiornik - zakupiony przez Komitet Powiatowy W.F.i P.W.
- 2/ Wypcz - wyposażona w sprzęt i radioodbiornik -zakupiony przez Komitet Powiatowy W.F. i P.W.
- 3/ Chełmża - Jest to świetlica zbiorowa wyposażona w sprzęt świetlicowy i radioodbiornik zakupiony przez Komitet Powiatowy W.F. i P.W.Swietlicę używają:Zw.Strzelecki,Drużyna Orłąt,Zw.Rezerwistów,Ogólne Koło Podoficerów Rezerwy. Poza tym służy świetlica ta na zebrania innych organizacji pw.i wf.

- 4/ Rozgarty - wyposażona w sprzęt świetlicowy zakupiony przez Komitet Powiatowy WF i PW.
- 5/ Młyniec - wyposażona w sprzęt świetlicowy zakupiony częściowo z funduszy własnych, częściowo przez Komitet Powiatowy.
- 6/ Czarnowo - wyposażona w sprzęt świetlicowy zakupiony przez Komitet Powiatowy WF i PW.
- 7/ Cierpice - wyposażona w sprzęt świetlicowy i własny radioodbiornik
- 8/ Gostkowo - wyposażona własnym nakładem sił.
- 9/ Popioły - wyposażona w sprzęt świetlicowy zakupiony przez Komitet powiatowy WF i PW.
- 10/ Chełmża - wyposażona we własny sprzęt świetlicowy PW.
- 11/ Turzno - Świetlica KPW, urządzona we własnym zakresie.
- 12/ Brąchnowo - Świetlica wspólna dla wszystkich miejscowych organizacyj, wyposażona w sprzęt świetlicowy zakupiony przez Komitet Powiatowy WF i PW.
- 13/ Cierpice - Świetlica KPW wyposażona w sprzęt świetlicowy własny.
- 14/ Papowo Tor. Świetlica urządzona i wyposażona we własny sprzęt świetlicowy.
- 15/ Chełmża - Świetlica KSMM urządzona i wyposażona we własny sprzęt świetlicowy.

Oprócz wyżej wykazanych świetlic, znajdują się t. zw. świetlice prowizoryczne urządzone w klasach szkolnych po wioskach których nie wykazuję, gdyż są to lokale niestałe i po części służą jedynie na odbycie zebrań i ćwiczeń.

Wykaz zakupionego sprzętu trwałego.

1/ Bluzy drelichowe	5	
2/ Czapki pw.....	2	
3/ Spodnie drelichowe	2	pary
4/ Płaszczki sukienne	34	sztuk
5/ Portrety wodzów dla świetlic pw.....	6	"
6/ Ramki celownicze	20	"
7/ Dętki do piłek	3	"
8/ Koszulki sportowe	20	"
9/ Piłki do siatkówki	3	"
10/ Spodnie i bluzy sportowe finskie	20	kompl.
11/ Namioty prezentowe	2	a 12. osob.
12/ Bramki hokejowe z przyborami	1	kompl.
13/ Radioodbiorniki dla świetlic pw.....	3	szt.

Sprawozdanie ze święta powiatowego WF i PW powiatu.

Święto powiatowe w roku sprawozdawczym odbyło się w dniach 28 i 29 maja 1938 r. na Stadionie Sportowym w Chełmży.

Ogółem brało udział w zawodach sportowych:

a/ mężczyzn	178
b/ kobiet	9
W elementach wyszkoleniowych mężczyzn..	78
W grach sportowych mężczyzn.....	66
W grach sportowych kobiet	7
W popisach i pokazach mężczyzn.....	20
W lekkoatletyce mężczyzn.....	82
W lekkoatletyce kobiet	7

Nastroj wśród zawodniczek i zawodników b. dobry i serdeczny. W czasie święta powiatowego przeprowadzono zbiorową gimnastykę

rytmiczną, miejscowych szkół powszechnych jak również i gimnastykę zbiorową, miejscowego Gimnazjum, zachwył i podziw widzów b. duży, bo było faktycznie na co popatrzeć. Ogółem wydano 78 dyplomów oraz nagrody przechodnie /wędrownne/.

IX. Opieka społeczna

Opiekę społeczną wykonują Zarządy Miejskie i Gminne oraz Starostwo Krajowe. Wydatki związane z wykonywaniem opieki społecznej pochłaniają znaczną część budżetów gminnych i dochodzą do 30-40 % ogólnych wydatków. Tak wysokie wydatki na ten cel utrudniają a nieraz nawet uniemożliwiają wprost wykonanie zadań gmin w innych dziedzinach. Zmiany na lepsze oczekiwać można dopiero po ustaniu bezrobocia.

Dla należytego wykonywania opieki społecznej wprowadził Rozporządzenie Prezydenta Rzplł. z dnia 6. III. 1928 r. instytucję opiekunów społecznych.

Opieka specjalna.

Opieka specjalna nad ubogimi polega na zapewnieniu pomocy tym z pośród ubogich, których kalectwo, choroba umysłowa lub fizyczne upośledzenie wymagają specjalnych starań i zabiegów ze strony czynników opiekuńczych. Obowiązek sprawowania opieki specjalnej odnosi się do dorosłych jak i do dzieci a w szczególności do umysłowo chorych, idiotów, epileptyków, głuchoniemych i niewidomych. Specjalne zakłady lecznicze lub opiekuńcze prowadzi i utrzymuje wojewódzki związek komunalny. Koszty utrzymania ubogich w tychże zakładach ponoszą gminy, którym jednakże wydziały powiatowe obowiązane są udzielać zapomogi w wysokości 2/3 części tych kosztów.

Takich ubogich leczono w zakładach względnie przebywało tam na koszt gmin z udziałem Wydz. Powiat. w wysokości 2/3 części:

<u>a/ umysłowo chorych</u>			
1/	w Kraj. Zakł. Psychiatrycznym w Swieciu	/44/	42
2/	" " " w Kocborowie	/16/	10
3/	" " Opieki Społ. w Chojnicach	/1/	1
			53

b/głuchoniemych

w Kraj. Zakł. Opieki Społ. w Wejherowie /7/ 3.

c/ociemniałych

w Zakładach dla Ociemniałych w Bydgoszczy /3/ 2.

d/upośledzonych

w Domu Starców w Chełmży /2/ 1.

Z powyższego wynika, że w porównaniu do roku poprzedniego /cyfr. w nawiasach/ zmniejszyła się liczba osób umysłowo chorych z 61 na 53, głuchoniemych z 7 na 3, ociemniałych z 3 na 2 i upośledzonych z 2 do 1.

Poza formą opieki społecznej wyżej opisaną, którą nazwiemy opieką zakładową, zamkniętą, odróżniamy drugą formę - system opieki otwartej, domowej. W dążeniu do objęcia opieką możliwie wszystkich pomocy potrzebujących, Min. Opieki Społ. zaleca i popiera stosowanie systemu opieki otwartej w jak najszerzej mierze, w szczególności systemu wychowania sierot w rodzinach.

Opieka domowa obejmuje półsieroty i niesieroty.

Opieka w rodzinach zastępczych obejmuje sieroty i dzieci opuszczone i polega na umieszczeniu ich u wybranych rodzin obcych

za umówną opłatą i sprawowaniu kontroli nad wykonywaniem zleconej opieki.

Celem skoordynowania opieki otwartej nad dziećmi i młodzieżą, z inicjatywy Min. Cp. Społ. powołano Komitety Pomocy Dzieciom i Młodzieży, które przy współudziale władz rządowych i samorządowych prowadzą akcję opiekuńczą. Celem ustalenia składu członków danej rodziny zastępczej, ich zdrowia, moralności, warunków materialnych, mieszkaniowych i higienicznych, na skutek zarządzenia Urz. Wojew. przeprowadzono kontrolę dzieci pozostających w opiece zleconej czyli w rodzinach zastępczych przez fachowe siły instruktorskie wyznaczone przez Min. Opieki Społecznej. Stan liczebny dzieci umieszczonych w opiece domowej oddanych za opłatą na wychowanie rodzinom zastępczym przez Zarządy Gminne wynosił na dzień 1.4.1939r. 46 dzieci.

Instytucja Zastępcza Funduszu Pracy

Wydział Powiatowy jako instytucja zastępcza Funduszu Pracy wypłacił w roku sprawozdawczym tytułem zasiłków ustawowych:

za czas	Ilość bezrobotnych	Wypłacono
4. IV. do 30. IV. 1938	217	3.294.96
2. V. " 14. V. "	46	763.66
16. V. " 28. V. "	20	316.46
30. V. " 11. VI. "	12	166.25
13. VI. " 25. VI. "	7	107.33
27. VI. " 9. VII. "	7	55.99
11. VII. " 23. VII. "	3	39.11
25. VII. " 6. VIII. "	9	138.33
8. VIII. " 20. VIII. "	9	179.53
22. VIII. " 3. IX. "	9	331.73
5. IX. " 17. IX. "	10	161.10
19. IX. " 1. X. "	7	153.03
3. X. " 15. X. "	4	105.72
17. X. " 29. X. "	7	114.63
31. X. " 12. XI. "	10	194.04
14. XI. " 26. XI. "	35	460.-
28. XI. " 10. XII. "	98	1.285.05
12. XII. " 24. XII. "	217	3.167.31
26. XII. " 7. I. "	342	5.855.44
9. I. " 21. I. "	430	7.326.45
23. I. " 4. II. "	502	9.970.45
6. II. " 18. II. "	522	9.519.04
20. III. " 4. III. "	512	9.146.79
6. III. " 18. III. "	449	8.248.02
20. III. " 1. IV. "	314	6.017.64
razem	3.798	67.118.06

Z końcem roku sprawozdawczego przejął Wydział Powiatowy znacznie szerszy zakres agend Funduszu Pracy na terenie całego powiatu łącznie z miastem Chełmża, gdzie utworzył podinstytucję zastępczą.

Obecnie należy do zadań instytucji zastępczej poza wypłatą

ustawowych zasiłków, rejestracja i kontrola bezrobotnych oraz pośrednictwo pracy.

Do opracowania tych spraw przyjęto na razie jednego urzędnika.

A. Działalność Powiatowego Komitetu Pomocy
Zimowej Bezrobotnym.

a/ Organizacja.

Przewodniczącym komitetu jest starosta powiatowy Tadeusz Bruniewski.

Przewodniczącym wydziału wykonawczego ks. prob. Klin z Lubicza,

skarbnikiem dyrektor K.K.O. powiatu toruńskiego Michał Za-leski,

sekretarzem był do 1.X.1938 r. wicestarosta mgr. A. Czerni a od 1.X.1938 r. zastępca starosty radca M. Jarmicki.

Komisja rewizyjna składa się z pp.:

Ks. prałat Dr. Jank, jako przewodniczącą

sędzia S.O. Kozłowski Stanisław

naczelnik Urzędu Skarbowego Henryk Tytułski.

W gminach wiejskich tworzą komitety Rady gminne z pp. wójtami jako przewodniczącymi i sekretarzami gminnymi jako sekretarzami.

W Chełmży jest przewodniczącym wiceburmistrz p. Leśniewicz a sekretarzem sekretarz miejski p. Jaranowski.

b/ akcja pomocy

W roku sprawozdawczym udzielono pomocy następującej ilości bezrobotnych.

W kwietniu 1938 r. ogółem 1292 bezrob. w tym:

	<u>w miastach</u>	<u>we wsiach</u>
żywicieli dużych rodzin	102	100
" średnich "	215	145
" małych "	376	86
samośnych	245	23

w maju 1938 r. ogółem 1088 bezrob. w tym:

żywicieli dużych rodzin	97	59
" średnich "	198	75
" małych "	356	78
samośnych	224	21

w czerwcu 1938 r. ogółem 367 bezrob. w tym:

żywicieli dużych rodzin	35	9
" średnich "	122	18
" małych "	107	9
samośnych	67	-

w grudniu 1938 r. ogółem 1421 bezrob. w tym:

żywicieli dużych rodzin	111	82
" średnich "	253	133
" małych "	332	147
samośnych	327	36

Dział kasowy.

Wpływy gotówki do Powiatowego Komitetu od 1 kwietnia 1938 r. do 31 marca 1939 r. przedstawiają się następująco:

Saldo na 1 kwietnia 1938 r.....	20.523.96	zł
Subwencja Wojewódzkiego Kom.P.Z.B.....	109.700.-	"
Przelew z konta Funduszu Pracy	1.009.30	"
Subwencja Wydziału Powiatowego	947.70	"
Młyny Lubickie	200.-	"
Inżynier Chrzanowski	300.-	"
Mleczarnia Wypcz	20.-	"
Powiatowy Komitet P.Z.B.zebrał we własnym zakresie	2.094.91	"
Razem	<u>134.795.87</u>	zł

Wpływy gotówki do Komitetów Lokalnych, które prowadzą własną akcję zbiórkową.....

	40.561.72	zł
Razem wpływy	<u>175.357.59</u>	zł

Z sumy tej wydatkowano w czasie od 1.IV.38r.do dnia 31 marca 1939 r.:

a/ na świadczenia pomocy zimowej.....	155.806.78	
b/ na pomoc dzieciom i młodzieży.....	9.835.89	
c/ koszty transportu węgla, kawy konserwowanej, cukru itp.....	1.840.63	
d/ różne	266.25	167.749.55 zł

Saldo na dzień 1 kwietnia 1939 r. 7.608.04 zł

Saldo powyższe składa się:

a/ z salda Powiatowego Komitetu	zł.	6.434.32
b/ z salda Lokalnych Komitetów	"	1.173.72
Razem	zł	<u>7.608.04</u>

B. Działalność Powiatowego Komitetu Pomocy Dzieciom i Młodzieży.

a/ Organizacja

Przewodniczący starosta powiatowy Tadeusz Bruniewski.
Przewodniczący Wydziału Wykonawczego - ks. dziekan Prebucki z Gostkowa.

Wiceprzewodniczącymi Wydziału Wykonawczego są pp:

Dr. Stanisława Bruniewska i
szambelan Adam Czarliński.

Sekretarzem był do 1.X.1938 r. wicestarosta mgr. A. Czerni
a od 1.X.1938 r. zastępca starosty radca M. Jarmicki.

Komisja rewizyjna składa się z pp:

Ks. prałat Dr. Jank jako przewodniczący
sędzia S.O. Stanisław Kozłowski
naczelnik Urzędu Skarbowego Henryk Tytułski.

b/ Akta dożywiania:

Ilość dożywianych dzieci przedstawia się następująco:

	w miastach	we ws
<u>w styczniu 1939 r. 1497 bezr. w tym:</u>		
żywicieli dużych rodzin	287	108
" średnich "	352	157
" małych "	216	219
samośnych	95	63
<u>w lutym 1939 r. 1496 bezr. w tym:</u>		
żywicieli dużych rodzin	281	122
" średnich "	348	168
" małych "	214	209
samośnych	96	58
<u>w marcu 1939 r. ogółem 1458 bezr. w tym:</u>		
żywicieli dużych rodzin	108	105
" średnich rodzin	256	168
" małych rodzin	371	174
samośnych	223	53

Normy świadczeń pomocy zimowej.

Miesięczne normy pomocy zimowej wnosyły od zł. 4.- do 20.- na jedną rodzinę.

Świadczenia pomocy bezrobotnym w gotówce:

w kwietniu 1938 r.	20.500.99 zł
w maju "	57.157.21 "
w czerwcu "	8.792.63 "
w grudniu "	9.902.07 "
w styczniu 1939 r.	23.351.56 "
w lutym "	18.143.96 "
w marcu "	17.958.36 "

Razem 155.806.78 zł

Wszystkim bezrobotnym okazywana była pomoc częściowo w gotówce, częściowo w naturaliach jak: węgiel, drzewo, ziemniaki, zbożo mieszanka cukrowo - kawowa itp.

O ile chodzi o węgiel - Wojewódzki Komitet przydzielił Powiatowemu Komitetowi:

w grudniu 1938 r. -	60.000 kg
w styczniu 1939 r. -	80.000 "
w lutym 1939 r. -	100.000 "

Razem 240.000 kg

Węgiel ten przydzielono stosownie do zarządzenia Wojewódzkiego Komitetu Pomocy Zimowej Bezrobotnym - Miejskiemu Komitetowi P.Z.B. w Chełmży.

Poza tym Komitet Wojewódzki Pomocy Zimowej Bezrobotnym przydzielił Powiatowemu Komitetowi P.Z.B. 3750 kg mieszanki cukrowo kawowej. Z tej ilości wydano na akcję pomocy bezrobotnym 2959,5 kg

Komitety Lokalne Pomocy Zimowej Bezrobotnym zebrały we własnym zakresie:

węgla	9.575 kg
drzewa opałowego	117 mtr
zboża	28.472 kg
ziemniaków	20.502,5 kg

Z zebranych ziemniaków wysłano na Śląsk Zaolzański 19.600 kg.

	przedszkol- nych	szkolnych	Razem
w kwietniu 1938 r.	150	2567	2717
w maju "	..	2195	2195
w czerwcu "	..	774	774
w grudniu "	200	2809	3009
w styczniu 1939 r.	200	2850	3050
w lutym "	200	2850	3050
w marcu "	200	2993	3198
Razem	950	17043	17993

z powyższej ilości dzieci otrzymywało:

	śniadań	obiady	razem
w kwietniu 1938 r.	1601	1116	2717
w maju "	1069	1126	2195
w czerwcu "	774	-	774
w grudniu "	1989	1020	3009
w styczniu 1939 r.	2050	1020	3050
w lutym "	2000	1050	3050
w marcu "	2148	1050	3198
Razem	11611	6382	17993

Koszty dożywiania:

Koszty dożywiania dzieci w czasie od 1 kwietnia 1938 r. do dnia 31 marca 1939 r. wyniosły zł 25.666.92

Sprawozdanie z innych akcji opiekuńczych:

a/ akcja tranowa:

Powiatowy Komitet Pomocy Dzieciom i Młodzieży otrzymał z Wojewódzkiego Kom. P. Dz. i Mł. 200 kg tranu. Tran ten rozdzielono jak następuje:

Miejski Komitet Pom. Dzieciom i Młodz.	w Chełmży	105 kg
Gminny "	" " "	" Chełmża-wieś 20 "
" "	" " "	" w Iulkowie 20 "
" "	" " "	" w Lubiczu 35 "
" "	" " "	" w Turznie 10 "
" "	" " "	" Podgórz-wieś 10 "
	Razem	200 kg

Poza tym udzielił Powiatowy Komitet P. Dz. i Młodz. Zrzeszeniu Kół Gospodyń Wiejskich powiatu toruńskiego zł. 100,- subwencji na zakup tranu dla biednych dzieci.

b/ akcja odzieżowa:

Z Wojewódzkiego Komitetu Pomocy Zimowej Bezrobotnym w Toruniu otrzymał Powiatowy Komitet:

obuwia dla dzieci	70 par
plaszczy dla dzieci	110 sztuk
swetrów dla dzieci	80 sztuk

Powyższą odzież przydzielono stosownie do polecenia Wojew. Kom. P. Z. B. Miejskiemu Komitetowi w Chełmży.

c/ akcja świąteczna

W okresie przed świętami Bożego Narodzenia przeprowadzono w poszczególnych gminach akcję zbiórkową na "gwiazdkę" dla biednych dzieci. Rezultatem tej zbiórki było to, że 3583 dzieci obdarowano paczkami. Paczki zawierały: obuwie, ubranka, płaszczyki, bieliznę, pończochy, sukienki, fartuszki, zeszyty, ołówki, strucle, wędlinę i słodycze. Koszt całej akcji wyniósł 5.461.10 zł.

Koszty pokryto:

a/ z kwot uzyskanych ze zbiórki gwiazdkowej/gotówka/	3.380.94 zł
b/ z zebranych naturalii	222.34 "
c/ Komitety Lokalne Pomocy Dzieciom i Młodzieży....	1.857.82 "
Razem	5.461.10 zł

Na Wielkanoc otrzymały wszystkie dzieci paczki o zawartości: 1 strucle, 1/2 kg wędliny, słodycze.

Urządzeniem Świąt zajęły się Komitety Lokalne przy współudziale kierowników poszczególnych szkół, Kół Rodzicielskich oraz Kół Gospodyń Wiejskich.

Dział kasowy:

Wpływy do Powiatowego Komitetu Pom. Dzieciom i Młodzieży od 1 kwietnia 1938 r. do 31 marca 1939 r. przedstawiają się następująco:

- I. z Wojewódzkiego Komitetu Pom. Dzieciom i Młodzieży 7.350.- zł
- II. z " " " " Zim. Bezrob. w Toruniu 2.950.70 "

III. Dochody własne Powiatowego Komitetu:

Wydział Powiatowy w Toruniu.....	1.000.- zł	
Szczeniecki Nawra	240.- "	
Różne	203.19"	1.448.39 "

Razem wpływy do Powiatowego Kom.	11.749.09 zł
Plus saldo z dnia 1 kwietnia 1938 r.	1.560.41 "
razem	13.309.50 zł

IV. Wpływy gotówki do Komitetów Lokalnych Pomocy Dzieciom i Młodzieży:

1/ z akcji pomocy zimowej bezrobotnym	9.335.89	
2/ Ubezpieczalnia Społeczna	500.-	
3/ z ofiar społeczeństwa.....	2.787.67	13.123.56 zł

Plus saldo z dnia 1 kwietnia 1939 r. 1.608.43 zł

Razem 14.731.99 zł

Zestawienie.

Wpływy do Powiatowego Komitetu Pomocy Dzieciom i młodzieży	13.309.50 zł
Wpływy do Lokalnych Komitetów	14.731.99 zł

Razem wpływy 28.041.49 zł

Z sumy tej wyłatkowano do dnia 31 marca 1939 r. :
na dożywianie dzieci:

Powiatowy Komitet	8.657.45	
Lokalne Komitety	12.812.07	21.499.52 zł

z przeniesienia 21.499.52 zł

Wydatki Powiatowego Komitetu:

na półkolonie letnie 3.007.50
Stacja Opieki nad Matką i Dzieckiem
w Chełmży 50.-
Na akcję wielkanocną 950.-
Na zakup książek dla biednych dzieci... 150.-

Koszty handlowe K.K.C. 2.70
Za przewozy 7.20 4.167.40

Razem wydatki 25.666.92 zł

Z e s t a w i e n i e.

Przychód 28.041.49 zł
Rozchód 25.666.92 "

Saldo na dzień 1.IV.39 r. 2.374.57 zł

Saldo powyższe składa się:

1/ ze salda Powiatowego Komitetu 504.65 zł
2/ ze salda Komitetów Lokalnych 1.869.92 zł
Razem 2.374.57 zł

C. Działalność półkolonii letnich w Chełmży.

W czasie od 1 lipca do 31 sierpnia 1938 r. zorganizował Powiatowy Komitet Pomocy Dzieciom i Młodzieży półkolonie letnie w Chełmży.

Półkolonie urządzono w dwóch turnusach:

I - szy turnus: od 1 - 31 lipca 1938 r.

II- gi turnus: od 2 - 31 sierpnia 1938 r.

Liczba dzieci w I-szym i II-gim turnusie wynosiła po 125 dzieci i to: 64 dziewcząt i 61 chłopców.

Personel składał się z kierownika, z 3-wychowawców, gospodyni i służącej.

Półkolonie mieściły się w budynku szkolnym w Chełmży.

Pożywienie składało się:

śniadanie: chleb z masłem, smalcem wzgl. marmeladą i kawa

obiad: ziemniaki, mięso, grochówka, kasza z mięsem, fasola z mięsem, warzywo z mięsem.

kolacje: chleb ze smalcem, z wędlinami, serem oraz kawa wzgl. kakao.

Koszty utrzymania tych półkolonii wynosiły zł. 3.656.16

Na pokrycie tych kosztów Powiatowy Komitet Pomocy Dzieciom i Młodzieży otrzymał z Wojewódzkiego Komitetu Pomocy Dzieciom i Młodzieży zł. 2.700.- resztę kosztów pokryto z rozmaitych innych źródeł.

X. R o l n i c t w o.

Po huraganie w roku 1936 i klęsce mrozów, posuchy i mszy-
cy w roku 1937 zostało rolnictwo w roku 1938 nawiedzone nową
klęską-pryszczycą, która objęła prawie że cały powiat.

Wpłynęło to bardzo ujemnie na stan i jakość inwentarza
żywego oraz na produkcję mleka.

Plony płodów rolniczych natomiast były na ogół dość dobre lecz opłacalność stała pod znakiem zapytania z powodu niskich cen ze zboża. Tym też tłumaczy się wzrost zaległości podatkowych.

Wydział Powiatowy doceniając podniesienie kultury rolniczej popiera ze swej strony wszelką akcją i poczynania, prowadzone w tym kierunku.

W roku sprawozdawczym wydał Wydział Powiatowy:

1/ na stypendia dla uczniów szkół rolniczych	300.- zł
2/ na przysposobienie rolnicze	1.200.- "
3/ na subwencję dla T.R.P. i O.R.R.	6.051.- "
4/ na propagandę rolniczą i nagrody	118.89 "
5/ na zalesienie nieużytków	1.674.- "
6/ na popieranie wytw. zwierzęcej-subw.-	1.549.- "
7/ na popieranie wytw. zwierzęcej-nagrody	470.- "
razem	<u>11.362.89 zł</u>

Życie rolnicze w powiecie koncentruje się w Towarzystwie Rolniczym Powiatowym, które skupia w swej organizacji około 89 % polskich gospodarstw /ponad 5 ha/.

Działalność tego Towarzystwa w roku 1938/39 przedstawia się następująco:

1/ Sprawy organizacyjne.

Na dzień 1 kwietnia 1938 r. organizacja T.R.P. liczyła 1392 członków zrzeszonych w 41 kółkach rolniczych. W okresie sprawozdawczym przybyło 1 kółko rolnicze /Antonin/, oraz 144 członków. Z powodu nie opłacenia składek za ostatnie 2 lata, skreślono z listy 46 członków, tak że obecny stan organizacyjny skupia 42 kółka rolnicze z 1491 członków, co stanowi około 89 % samodzielnych /ponad 5 ha/ polskich gospodarstw, których w powiecie jest 1634.

W roku sprawozdawczym odbyły się następujące zebrania:

Zarządu T.R.P.....	6
Rady T.R.P.....	4
Walne zebranie T.R.P.....	1
Zarządu Sekcji Osadniczej	2
Walne Zebranie Sekcji Osadniczej	1
Prezesów Kółek Rolniczych	3
Komisji rewizyjnej	1
Innych zebrań i konferencji	10
Gminne zebrania kółek rolniczych po- łączone z rokami	10
Zebrań K.R. w/g nadesłanych protokołów	227.

Prezes i wiceprezes T.R.P. wyjeżdżali na zebrania i imprezy kółek rolniczych oraz na roki gminne 56 razy.

Instruktor T.R.P. i sekretarz wyjeżdżali w teren 186 razy.

Biuro T.R.P. w Toruniu czynne jest codziennie, a ponadto instruktor lub sekretarz urzędują w każdy wtorek w Chełmży.

Prezes T.R.P. urzęduje zasadniczo w biurze w każdy piątek, a ponadto w miarę kiedy tego zachodzi potrzeba.

W okresie sprawozdawczym biuro T.R.P. otrzymało 816 pism, a załatwiło i wysłało 2134 pisma, w tym 7 okólników.

2/ Obrona zawodowa i sprawy finansowo-rolne.

W zakresie obrony zawodowej poza interwencjami w urzędach oraz w opracowaniu kilka memoriałów, Prezes i Instruktor brali udział w komisjach dla ustalenia obniżek w podatku gruntowym na skutek klęsk żywiołowych w roku 1937, oraz w takiej samej komisji

przy opracowaniu norm do wymiaru podatku dochodowego i to tak w Urzędzie Skarbowym w Chełmży jak i Toruniu.

Poza tym brali czynny udział w Powiatowej Komisji Klasyfikacyjnej dla ustalenia odpowiednich klas gruntów w powiecie.

Instruktor T.R.P. jako delegat do S.F.R. otrzymał 92 pisma, załatwił i wysłał 143 pisma w tym 19 orzeczeń dla Powiatowego Urzędu Rozjemczego, 12 opinii, a ponadto udzielił 1150 porad oraz sporządził 43 wniosków do Powiatowego Urzędu Rozjemczego.

Biuro T.R.P. udzieliło członkom kółek rolniczych porad na piśmie 307.

3. Prace fachowe.

a/ W zakresie ujednoczenia produkcji roślinnej rozpoczęto pracę przygotowawczą w kółkach rolniczych przez odpowiednie wygłoszenie referatów, oraz przez ścisłą współpracę z Pomorską Izba Rolniczą przy rozprowadzeniu siemiaków rakodpornych.

b/ W dziale użytków zielonych założono w Kółku Rolniczym Niziny Nieszawskie u członka tegoż kółka Jabłońskiego dalsze 5 ha nowej łąki, zaś w pozostałych kółkach praca ta uległa zahamowaniu z przyczyn od T.R.P. nie zależnych, pracę tę w pozostałych kółkach, tam gdzie występują większe pola użytków zielonych ujęto w ramy teoretyczne i zorganizowano jednodniowe kursy poświęcone sprawie uprawy nowych łąk, podsiewów i nawożenia nawozami naturalnymi i pomocniczymi.

c/ Jeżeli chodzi o akcję sadowniczą, to takowa prowadzona była zespołowo w kółkach Dziemiąny, Łubianka, Łążyn i Grębocin. Kółka powyższe zostały zaopatrzone w opryskiwacze. Niezależnie od tego w zespołach zorganizowano jednodniowe kursy sadownicze, oraz przeprowadzono praktycznie pokaz sporządzenia cieczy do opryskiwania drzew. Kółka rolnicze Gostkowo, Siemóń, Łubianka, Żelgno zostały obsłużone specjalnymi kursami warzywniczo-sadowniczymi z udziałem referenta z P.I.R.

d/ W dziedzinie uporządkowania gospodarki nawozowej zorganizowano zespoły w kółkach Zajączkowo, Dziemiąny, Siemóń i Grabie.

e/ Prace w zakresie wytwórczości zwierzęcej nie mogły być należycie rozwinięte, ze względu na epidemię pryszczycy jaka panowała na terenie prawie całego powiatu.

4. Zagadnienia spółdzielczości.

W roku sprawozdawczym nasza placówka spółdzielcza "Toruńska Spółdzielnia Rolnicza" dzięki zrozumieniu członków kółek rolniczych rozwijała się pomyślnie i spełniała swoje zadanie w dziedzinie uporządkowania handlu rolniczego. Na podkreślenie zasługuje założenie przez tę Spółdzielnię nowego oddziału w Gniewkowie pow. inowrocławski oraz nawiązanie pertraktacji założenia takiego oddziału w Aleksandrowie Kujawskim. Spółdzielnia zakupiła w roku sprawozdawczym własny dom przy ul. Jęczmieńnej w Toruniu, w którym mieszczą się nie tylko magazyny i sklep Spółdzielni, ale i Towarzystwo Rolnicze Powiatowe oraz powiatowy oddział Kół Gospodyń Wiejskich.

W ten sposób organizacje rolnicze powiatu znalazły się pod własnym dachem.

Jednocześnie placówki kredytowe jakimi są Kasy Stefczyka były przez T.R.P. usilnie popierane i propagowane, tak by ich zadanie

dla którego służyć, mogły zadowolnić szerokie masy kredytobiorców. Jeżeli chodzi o spółdzielnie mleczarskie, to T.R.P. współpracowało przy połączeniu spółdzielni mleczarskiej Grębocin z Mleczarnią Centralną w Toruniu. Połączenie to nastąpiło w roku sprawozdawczym.

5. Sprawy oświatowe i ogólne.

W dziale tym istniała ścisła współpraca ze szkołą rolniczą, przeprowadzając propagandę przysposobienia rolniczego młodzieży wiejskiej, jak również z kołami gospodyń wiejskich, organizowano wycieczki kółek do Zakładu Doświadczalnego P.I.R. w Końcach, jak również przyjmowano cały szereg wycieczek z innych województw.

W miesiącu wrześniu współpracowano przy organizowaniu powiatowego pokazu rolniczego połączonego z dożynkami, zawodami konnymi itp.

W zakresie bezpieczeństwa pracy w rolnictwie prowadzono propagandę w myśl wskazań Okręgowego Wydziału Bezpieczeństwa Pracy przy P.I.R., tak że akcja ta objęła już prawie wszystkie kółka rolnicze.

Na zakończenie wymienić wypada pracę przy uświetnieniu uroczystości z okazji pobytu Marszałka Polski w Toruniu, jako gościa P.T.R., w których to uroczystościach wzięli wszystkie kółka rolnicze udział wraz ze sztandarami.

Zarząd Towarzystwa Rolniczego Powiatowego w Toruniu.

1. Prezes	Kochowicz Józef, Papowo Toruńskie p w/m.
2. Zast. Prezesa	Kamiński Jan, Przeczno, p. Łubianka
3. Wice Prezes	Zachara Józef, Chełmża, ul. Poniatowskiego 33
4. " "	Kentzer Tadeusz, Lipniczki, p. Turzno
5. Członkowie	Borowski Bolesław, Wilcza Kępa p. Złotoria
6. " "	Karczewski Władysław, Lulkowo p. w/m
7. Zastępcy	Smieszny Wincenty, Grębocin p. w/m
8. " "	Grąbkowski Ignacy, Liznowo p. Dubielno

Rada Towarzystwa Rolniczego Powiatowego w Toruniu.

A. z głosem stanowczym z wyboru

1. Adamczyk Władysław	Rogówko p. Turzno
2. Jędrzejczyk Władysław	Lulkowo p. w/m
3. Dorenda Władysław	Otloczyn p. w/m
4. Grąbkowski Ignacy	Liznowo p. Dubielno
5. Kochowicz Józef	Papowo Toruńskie p w/m
6. Kamiński Jan	Przeczno p. Łubianka
7. Karczewski Jan	Górska p. Rozgarty
8. Maćkiewicz Walenty	Siemón p. w/m
9. Balcerak Józef	Lulkowo p. w/m
10. Borowski Bolesław	Wilcza Kępa p. Złotoria
11. Szczygieł Władysław	Gostkowo p. Turzno
12. Smieszny Wincenty	Grębocin p. w/m
13. Wojsz Czesław	Rubinkowo p. Toruń 3.

B. z głosem stanowczym z urzędu

1. Zachara Józef	Chełmża, ul. Poniatowskiego 33

2. Kentzer Tadeusz Lipniczki p.Turzno
3. Mysiakowski Edward Jedwabno p.Lubicz
4. Wojciechowska Lucyna Lulkowo p.w/m

C. z głosem doradczym

1. Dyr.inż. Adamiec Stanisław - Chełmża /Szkoła Rolnicza/
2. Dyr.Masłowski Franciszek - Toruń /Toruńska Spółdzielnia Roln./
3. Dyr.F.Ziemlewski - Chełmży /Bank Ludowy/
4. Ekiert - Grębocin p.w/m /Mleczarnia/

Komisja Rewizyjna Towarzystwa Rolniczego Powiatowego.

1. Członkowie Ordon Mieczysław, Bierzgiłowo p.Żubianka
2. " Lewandowski Stanisław, Bierzgiłowo p.Swierczynki
3. " Padykuła Józef, Żubianka p.w/m
4. Zastępcy Wesołowski Jan, Grębocin p.w/m
5. " Kamiński Marcin, Nowawieś p.Złotoria.

Delegaci do Rady Pom.Tow.Roln.w Toruniu

1. Adamczyk Władysław - Rogówko p.Turzno
2. Jędrzejczyk Władysław - Lulkowo p.w/m
3. Zachara Józef - Chełmża, ul.Poniatowskiego 33
4. Kamiński Jan - Przeczno, p.Żubianka
5. Wojsz Czesław - Rubinkowo p.Toruń 3.

Zarząd Sekcji Osadniczej T.R.P.w Toruniu

1. Prezes Zachara Józef, Chełmża ul.Poniatowskiego 33
2. Wice Prezes Wojsz Czesław, Rubinkowo p.Toruń 3
3. " " Jędrzejczyk Władysław, Lulkowo p.w/m
4. " " Dorenda Władysław, Otloczyn p.w/m
5. Członek Strażewski Ludwik, Kiełbasin p.Dźwierzno
6. " Piekalski Jan, Grębocin p.w/m
7. " Padykuła Józef, Żubianka w/m
8. " Woziwoda Stanisław, Gostkowo p.Turzno
9. Sekretarz Rudnicki Tadeusz, Dziemiany p.Chełmża.

Zarząd Sekcji Ziemiańskiej T.R.P.w Toruniu

1. Kentzer Tadeusz - Lipniczki p.Turzno
2. Ks.Puzyna Włodzimierz - Gronowo p.Turzno

Wykaz kółek rolniczych w powiecie toruńskim.

L.p.	Kółko rolnicze	Nazwisko i adres prezesa
1	Antonin	Romankiewicz Jan, Antonin p.Chełmża
2	Bierzgiłowo	Ordon Mieczysław, Bierzgiłowo
3	Biskupice	Rybka Eronisław, Biskupice
4	Brąchnowo	Schedlin-Czarliński Leon, Brąchnówko
5	Brzezinko	Rutkowski Leon, Brzezinko
6	Chełmża	Siudowski Czesław, Stróżal
7	Czarnebłoto	Tomczyk Stanisław, Cegielnik
8	Czarnowo	Gorczyca Władysław, Wielka Zławieś
9	Dziemiany	Drażkowski Józef-Dziemiany
10	Dębiny	Żurek Jakub, Dębiny

Lp.	Kółko rolnicze	Nazwisko i adres prezesa
11	Dźwierzno	Sliwa Jan, Dźwierzno
12	Gostkowo	Szczygiel Władysław, Gostkowo
13	Grębocin	Raba Leon, Grębocin
14	Grzegorz	Florek Rudolf, Grzegorz
15	Górsk	Karczewski Jan, Górsk
16	Grabie	Zimon Józef, Grabie
17	Gronowo	Raciński Bernard, Gronowo
18	Jedwabno	Ziółkowski Franciszek, Jedwabno
19	Kamionki	Reza Józef, Kamionki
20	Kończewice	Inż. Diffenbach Julian, Kończewice
21	Kaszczorek	Kwiatkowski Józef, Kaszczorek
22	Kielbasin	Strażewski Ludwik, Kielbasin
23	Lubicz	Rakowiecki Tadeusz, Lubicz
24	Lulkowo	Jędrzejczyk Władysław, Lulkowo
25	Lubianka	Kamiński Jan, Przeczno
26	Łążyn	Gumowski Kazimierz, Łążyn
27	Młyniec	Slebocki Franciszek, Młyniec
28	Niziny Nieszawskie	Chodkiewicz Józef, Toruń 4
29	Popioły	Polanowski Ignacy, Popioły
30	Podgórz	Tylman Franciszek, Toruń 4
31	Papowo Toruńskie	Michalski Stanisław, Papowo Toruńskie
32	Pigża	Cieciura Stanisław, Pigża
33	Rubinkowo	Niejadlik Franciszek, Rubinkowo
34	Rzęczkowo	Gretekowski Bolesław, Rzęczkowo
35	Siemoń	Maćkiewicz Walenty, Siemoń
36	Skłudzewo	Kowalik Franciszek, Skłudzewo
37	Świętosław	Pawłowski Franciszek, Świętosław
38	Szerokopaś	Tarka Jan, Szerokopaś
39	Turzno	Darocha Adam, Turzno
40	Złotoria	Borowski Bolesław, Wilcza Kępa
41	Zelgno	Kucięba Edward, Zelgno
42	Zajączkowo	Kostyra Antoni, Zajączkowo.

Oddział powiatowy Kół Gospodyń Wiejskich.

Przy Towarzystwie Rolniczym Powiatowym istnieje oddział powiatowy Kół Gospodyń Wiejskich. Działalność tego oddziału w roku 1938/39 przedstawia się jak następuje:

Zarząd Oddziału składa się :

prezesa p. Wojciechowska

wiceprezesa p. Niesiołowska

członkinie zarządu pp. Zacharkowa, Litkiewiczowa, Adamcowa i Olesiowa.

Komisję rewizyjną tworzą pp. Piekalska, Nowacka i Zielińska. Delegatkami do Rady Wojewódzkiej są pp. Kentzerowa i Krzywicka.

W dniu 13 maja 1938 r. odbył się Powiatowy Zjazd K.G.W. przy udziale 65 członkiń i 38 gości.

Oddział powiatowy liczy obecnie 18 kół, w tym 7 nowo zorganizowanych.

Ogólna liczba członkiń wynosi 226.

Zebrań Zarządu Oddziału odbyło się 5, a zebrań kwartalnych prezesek kół 4.

Poza tym odbyły się 3 zjazdy rejonowe i to w Chełmży, w Kamionkach i w Lulkowie.

W dniach 27 i 28 marca 1939 r. odbył się w Toruniu kurs dla Zarządów K.G.W. przy udziale 52 członkiń i 15 kół.

Zebrań miesięcznych w kołach odbyło się 82 a zebrań walnych 11.

Zebrań zarządów kół odbyło się 16.

Dnia 26 września 1938 r. Zarząd Oddziału urządził wspólnie z T.R.P. i personelem Szkoły Rolniczej w Chełmży powiatowe dożynki połączone z wystawą działów pracy K.G.W. i T.R.P.

W dziale oświatowym K.G.W. Instytut oświaty pozaszkolnej p. Syrek przeprowadził 6 jednodniowych kursów oświatowych i to w kołach: Niziny Nieszawskie, Zelgno, Kończewice, Papowo Toruńskie i Dziemiany, wygłaszając referaty z dziedziny historii i literatury.

Koła w Gostkowie, Łubiance i Niziny Nieszawskie urządziły przedstawienia amatorskie.

Koła mają do użytku lekturę fachową dostarczoną przez powiatową centralę bibliotek ruchomych.

W dziale zdrowia przeprowadzono dwudniowe kursy higieny i kursy ratownicze przy współpracy p. dr. Ziółkowskiego i P.C.K. Kursy takie odbyły się:

w Zelgnie	przy udziale	30 osób	w dniach	30 i 31. I. 1939 r.
w Chełmży	"	35	"	4 i 5. II. "
w Łubiance	"	40	"	10 i 11. II. "
w Łązynie	"	95	"	14 i 15. III. "
w Łązynie	"	88	"	26. III. "

W jesieni 1938 r. zbadał lekarz powiatowy p. Dr. Gogołkiewicz 179 dzieci członkiń i dzieci najbiedniejszych. W następstwie tego przeprowadzono akcję tranową.

Zarząd Oddziału uzyskał zgodę lekarzy pp. dr. Ziółkowskiego i Zagierskiego na leczenie członkiń i ich rodzin po niższej cenie.

W Nawrze i Lulkowie urządzono konkursy higieny i zdrowia wśród rodzin robotniczych.

w Gostkowie, Łubiance, Zelgnie i Zajączkowie uruchomione były w miesiącach letnich dziecińce. Koło w Zelgnie przeznaczyło 100.- zł na przystosowanie byłego budynku szkolnego do tych celów.

Gospodarstwo domowe.

Z działu gospodarstwa domowego przeprowadzono 8 kursów zawodowych i to 6 kursów pieczenia ciast i 2 kursy przetworów owocowych i jarzynowych. Ogółem brało udział w tych kursach 76 osób.

Dział hodowlany.

P. inspektor Dabiński wygłosił 3 wykłady o wychowie drobiu i to w kołach w Gostkowie, w Kamionkach i w Lulkowie przy udziale 79 osób. W kołach w Grębocinie i Zelgnie przeprowadzono selekcję drobiu.

25 członkiń K.G.W. w powiecie zaprowadziło u siebie racjonalne żywienie drobiu i podniosła rasowość kur.

Koło G.W. w Zelgnie przystępuje do uruchomienia zbiornicy jaj przy współpracy Zarządu Mleczarni Spółdzielczej.

Dział ogrodniczy.

K.G.W. i w tej dziedzinie kroczą naprzód, zakładając coraz więcej wzorowych ogródków warzywnych.

W okresie zimowym przeprowadzono w Gostkowie, Zelgnie, Łubiance i Siemoniu jednodniowe kursy sadowniczo-warzywne przy współudziale prelegentów P. I. Roln. i pow. instruktora T.R.P.

Nadmienić wypada, że na utrzymanie instruktorki K.G.W. udziela powiat subwencję w kwocie 2.180.-zł.

Przysposobienie rolnicze młodzieży wiejskiej.

Z dniem 1. IV. 1938 r. rozpoczęło pracę wiosenno-letnią 38 zespołów w tym 228 młodzieży. W tym składzie i przy tej liczbie młodzież wytrwała przez cały okres letniej pracy, aż do zakończenia.

W materiały siewne młodzież zaopatrzyła się swoim własnym przemysłem. Natomiast Szkoła Rolnicza w Chełmży z subwencji Wydziału Powiatowego w Toruniu pomogła młodzieży w zakupieniu 11 świnek zarodowych rasy Pomorskiej, 3 owieczek i 1 baranka rasy Pomorskiej Krajowej, w nabyciu 60 ctn. ziemniaków rakoodpornych, oraz Szkoła Rolnicza w Chełmży rozdała wśród młodzieży malwę i cykorię po 10 gr każdemu celem bliższego zapoznania się z tymi nowymi roślinami pastewnymi.

W ciągu okresu letniego każdy konkursista interesował się nie tylko swoim poletkiem, ale także poletkiem swego kolegi. W tym celu urządzone inspekcje wewnętrzne po 2 w każdym zespole celem porównania swoich prac.

Zespoły również urządzały wycieczki bądź do sąsiednich zespołów dla zapoznania się z ich pracą, bądź też do sąsiednich majątków, czy gospodarstw mniejszych, by zapoznać się z poszczególnymi działkami gospodarstwa rolnego.

Dla wspólnego zapoznania się młodzież w Łązynie urządziła zebranie rejonowe z urozmańceniami, na które przybyła młodzież niemal ze wszystkich zespołów.

Nad pracą młodzieży zimą jak i latem czuwała Szkoła Rolnicza w Chełmży udzielając rad i wskazówek w miarę potrzeby. W tym celu w okresie letnim przeprowadzono dla młodzieży 2 lustracje w każdym zespole, szczegółowo badając pracę i egzaminując młodzież z wiadomości nabytych.

Szkoła Rolnicza urządziła 2 wycieczki dla młodzieży; Jedną na rowerach do Biskupina, a drugą do Gdyni statkiem.

Trzeba zaznaczyć, że młodzież wycieczkami się bardzo interesuje i bierze w nich czynny udział.

W ciągu całorocznej pracy młodzież wykazała duże zrozumienie w wykonywaniu swoich zadań tak w zdobywaniu wiedzy jak i w pracy w poletkach. Młodzież wykazała w porównaniu z rokiem zeszłym duże postępy pod każdym względem.

Zakończono pracę dnia 25. IX. 1938 pokazem powiatowym w Chełmży z liczbą 38 zespołów 228 młodzieży, 570 zbiorkami, 66 inspekcjami wewnętrznymi, 50 wycieczkami do sąsiednich zespołów bądź do gospodarstw.

Na pokazie stawiko się 80% młodzieży. Oprócz wystawionych stoisk młodzież wzięła czynny udział w dożynkach zyskując ogólne uznanie u starszych.

Zespół w Grębocinie za najlepszą pracę otrzymał I nagrodę Wydziału Pow. w sumie 350.- zł jako wycieczkę do Krakowa. Zespół z Kaszczorka otrzymał II nagrodę wycieczkę T.R.P. w Toruniu, oraz 2 konkursistki otrzymały w nagrodzie stypendia do Szkoły Rolniczej w Kowalewie. Reszta młodzieży uzyskała liczne nagrody i upominki za pracę.

Młodzież zespołu II stop. w Grębocinie i Kaszczorka zrzekła się z wycieczki ofiarowując sumę tę na P.O.N.

Na rok 1938/39 zgłosiło się do pracy 45 zespołów w tym 313 młodzieży. W ciągu zimy prowadziło zbiórki oświatowe 44 zespoły przy udziale 288 młodzieży. W grudniu przeprowadzono kurs dla przodowników, w którym wzięło udział z pow. toruńskiego 46 młodzieży. W ciągu stycznia Szkoła przeprowadziła w terenie 12 kursów przed-

konkursowych przy udziale 35 zespołów z 269 młodzieży i opiekunów, oraz 4 narady przodowników przy udziale 40 obcych.

Zaprenumerowano dla młodzieży 43 pisemka P.R. oraz na Drogach Wiedzy, 17 Kursów Staszica, oraz zaopatrzone młodzież w 305 broszur naukowych.

Przed rozpoczęciem prac na poletkach Szkoła przyszła z pomocą, w nabyciu młodzieży z subwencji Wydziału Powiatowego w Toruniu 30 ctn. ziemniaków, 15 mendli jaj kaczych, 7 prosiąt zarodowych.

Z wiosną, 1939 rozpoczęto pracę 41 zespołów przy udziale 257 osób.

Zalesienie nieużytków.

Na zasadzie ustawy z dnia 14 lipca 1936 r. o zalesieniu nieużytków /Dz.U.R.P.Nr. 56 poz. 406/ kontynuował Wydział Powiatowy rozpoczętą w roku 1937/38 akcję zalesienia nieużytków.

Na akcję tę wydano w roku sprawozdawczym:

1/ Na założenie i utrzymanie szkółki leśnej w Dobrzejewicach /nadleśnictwo państwowe/	229.87 zł
2/ Na założenie i utrzymanie szkółki leśnej w nadleśnictwie Popioły.....	93.13 zł
3/ Na założenie i utrzymanie szkółki leśnej w lasach miejskich w Toruniu /nasiona/	351.-- zł
4/ Za sadzonki /Zarząd Miejski Toruń/	1000.-- zł
	<u>razem 1674.00 zł</u>

Wiosną, 1939 r. zalesiono:

L.p.	Gmina	Wieś	właściciele	Powierzch. w ha	Ilość sazon- nek	Gatunek
1	Bielawy	Kaszczorek	Kwiatkowski J.	1.50	30.000	sosna
2	"	"	Wilmanowicz Fr.	2.00	40.000	"
3	"	"	" Wł.	1.50	30.000	"
4	"	"	" Paweł	4.00	80.000	"
5	"	"	Jabłoński Ignacy	1.00	20.000	"
6	"	"	Olkiewicz Julian	1.00	20.000	"
7	"	"	Wankiewicz Józef	0.50	10.000	"
8	"	"	Jelenski Jan	0.50	10.000	"
9	"	"	Lemański Teofil	0.50	10.000	"
10	"	"	Ks. Głowczewski St.	2.50	50.000	"
11	"	"	Pokorski Franc.	1.00	20.000	"
12	"	"	Kowalski Ludwik	2.50	50.000	"
13	"	Małgorzatowo	Karczewski Wit.	2.50	50.000	"
14	"	Nowa Wieś	Kamiński Marcin	2.50	50.000	"
15	"	Lubicz	Dr. Wrenbel	5.00	100.000	"
16	Lubianka	Łążyn	Zieliński Jan	1.00	20.000	"
			<u>razem</u>	<u>29.50</u>	<u>590.000</u>	"

W tym 100.000 sadzonek z własnych szkółek.

Szkółkę leśną w Dobrzejewicach zlikwidowano i obecnie utrzymuje powiat szkółki w nadleśnictwie Popioły /0,05 ha/ i w lasach miasta Torunia /0,50 ha/.

Nad całą akcją czuwa komisarz ochrony lasów przydzielony do toruńskiego Starostwa Powiatowego, którego działalność rozciąga się na kilka powiatów.

Sorawy parcelacyjne.

W roku sprawozdawczym rozparcelowano:

a/ z parcelacji rządowej

- 1/ z majątności Bielawy 66.10.33 ha. Z tego utworzono 1 osadę rolniczą, 2 działki dodatkowe i 55 działek urzędniczych.
- 2/ z majątności Kuczwały 29.70, 30 ha z czego utworzono 6 osad samodzielnych.

b/ przez Państwowy Bank Rolny :

- 1/ z majątności Pluskowęsy-Kuczwały 190 ha. Z tego utworzono 14 osad samodzielnych i 8 działek dodatkowych.
- 2/ z majątności Warszawice 145 ha. Z tego utworzono 6 osad samodzielnych i 1 ogrodniczą oraz 20 działek dodatkowych.

W roku 1939/40 zostaną rozparcelowane Grodno, Szerokie, Wypczyk oraz częściowo Turzno-Brzeźno, C ichoradz, Browina-Zęgwirt, Głuchowo, Dzwierzno i Wybcz.

Meljoracje rolne.

Działalność meljoracyjna na terenie powiatu zwiększyła się w roku sprawozdawczym bardzo znacznie w porównaniu do roku poprzedniego.

Należy stwierdzić, że inicjatywa prywatna w zakresie meljoracji szczegółowych wzrosła znacznie w stosunku do lat ubiegłych. Wzmoczona została przede wszystkim akcja drenowania pól przez właścicieli większych gospodarstw rolnych. Ponadto, wykonywane były roboty wodno-melj. na terenie gruntów objętych przebudową ustroju rolnego finansowanych przez Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej.

Szczególnie baczna uwagę zwracano na należytą konserwację urządzeń meljoracyjnych Spółek Wodnych i w tym kierunku należy zanotować znaczne postępy. Spółki meljoracyjne w roku sprawozdawczym przeprowadzały czyszczenie strug, kanałów, ścieków i rowów odpływowych na długości 44.846 km, ponadto przeprowadzano naprawy rurocią-gów i zbieraczy drenarskich.

Niezależnie od akcji meljoracyjnej w Spółkach meljor. przeprowadzana jest na terenie powiatu corocznie akcja czyszczenia ścieków, kanałów i strug publicznych oraz wód prywatnych. Akcja ta prowadzona jest dwa razy do roku wiosną i jesienią, przez Starostwo Powiatowe, które w odnośnych sprawach wydaje odpowiednie zarządzenia w oparciu o ustawę wodną. W roku sprawozdawczym przeprowadzono czyszczenie ścieków i kanałów odpływowych na terenie 11 gmin powiatu na ogólnej długości 144.475 mb przy czym prace te wykonane zostały dwukrotnie.

W zakresie meljoracji rolnych na terenie powiatu toruńskiego sprawą niecierpiącą zwłoki jest sprawa uregulowania Strugi Toruńskiej i Lubickiej oraz regulacji Górnego Kanału na terenie Spółki Czarnebłoto-Szerokie. Przez wykonanie tych robót odwodniony zostanie obszar łąk ca 900 ha.

Odnosnie Spółki Wodnej Czarnebłoto-Szerokie należy zaznaczyć, że Spółka ta przystępuje w roku przyszłym do wykonania robót objętych projektem, systemem szarwarkowym. Na ten też cel spodziewa się Spółka uzyskać odpowiednią subwencję Wydziału Powiatowego i Starostwa Krajowego, na opłacenie dozorczy meljoracyjnego. Wartość tych robót szacuje się na 32.000 zł według kosztorysu załączonego do projektu.

Sprawy weterynaryjne.

Panująca w roku 1938 pryszczycza wymagała ostrych zarządzeń, które rolnicy odczuli bardzo dotkliwie. Poza tym stale ponawiającym się objawem jest wścieklizna ukazująca się przeważnie w miejscowościach położonych na lewym brzegu Wisły. To też zachodzą wypadki pokąsania ludzi przez wściekłe psy. Ostatnio zaszedł wypadek wścieklizny u jednego mieszkańca z Otłoczyna, który będąc pokąsany przez wściekłego psa zbyt późno zgłosił się do lekarza powiatowego i mimo przejścia szczepień ochronnych - zmarł.

Badanie zwierząt rzeźnych i mięsa.

Na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa /Dz.U. R.P.Nr.38 poz.361/ oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 31 grudnia 1928 r. o obwodach urzędowego badania i postępowania z badaniem zwierząt rzeźnych i mięsa /Dz.U. R.P.Nr.3 poz.31 rocznik 1929/ zobowiązany jest powiatowy związek samorządowy do:

- 1/ tworzenia obwodów urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa,
- 2/ wyznaczenia dla każdego obwodu organów urzędowego badania,
- 3/ ustalania opłat, pobieranych od posiadaczy zwierząt, poddawanych urzędowemu badaniu.

Powiat toruński podzielono na 7 obwodów i to:

Obwód I. - miasto Chełmża

Badacz Dr. Roman Brocki - lek. wet. w Chełmży.

Obwód II. - Lubicz

obejmujący miejscowości gmin wiejskich Bielawy i Turzno.

Oglądacz Franciszek Marchlewski - Grębocin.

Obwód III. - Zelgno

obejmujący miejscowości gmin wiejskich Chełmża i Zelgno.

Oglądacz Józef Ryński w Siemoniu.

Obwód IV. - Lulkowo

obejmujący miejscowości gmin wiejskich Lulkowo i Smolno.

Oglądacz Franciszek Połomski w Lulkowie.

Obwód V. Rzęczkowo

obejmujący miejscowości gmin wiejskich Rzęczkowo i Lubianka.

Oglądacz Józef Ryński w Siemoniu.

Obwód VI. Pieczenia

obejmujący miejscowości gminy wiejskiej Popioły.

Oglądacz w z. Franciszek Połomski - Lulkowo poza miejscowością Otłoczyn dla której wyznaczono Franciszka Marchlewskiego z Grębocina.

Obwód VII. Rudak

obejmujący miejscowości gminy wiejskiej Podgórz.

Oglądacz w z. Franciszek Połomski z Lulkowa za wyjątkiem miejscowości C zerniewice i Brzoza, które powierzono badaczowi Franciszkowi Marchlewskiemu z Grębocina.

Uzupełniająca badanie - za wyjątkiem w Chełmży - przeprowadza powiatowy lek. wet. p. Dr. Grabowiecki z Torunia.

Opłaty powiatowe za badanie zwierząt rzeźnych i mięsa oraz co do włoźni pobiera się na podstawie statutu powiatowego uchwalonego przez Radę Powiatową, w dniu 30 stycznia 1937 r. obowiązującą od 1 kwietnia 1937 r.

XI. Elektryfikacja powiatu.

Po dość długiej przerwie ruszyła w roku sprawozdawczym sprawa dalszej elektryfikacji powiatu. I tak zelektryfikowano w jesieni 1938 r. gromadę Grębocin, co dla tego ośrodka przemysłowego ma specjalne znaczenie. Na ten cel udzielił powiat Związkowi Elektryfikacyjnemu Chełmno-Swiecie-Toruń 10.000.- zł pożyczki bezprocentowej zwrotnej w ratach rocznych do roku 1944.

W projekcie jest elektryfikacja gromad Dziemiany i Zelgno jak również Rogówka, Jedwabna i Lubicza. W Lubiczu n.p. poważnym konsumentem chcą zostać Młyny Lubickie.

Zrealizowanie tego planu jednak jest zależne od pewnego wysiłku finansowego ze strony zainteresowanych odbiorców prądu. Chodzi tu zresztą tylko o pewną formę pożyczki na rzecz Związku Elektryfikacyjnego zwrotną, we formie obniżonej ceny za prąd.

Jeśli ta koncepcja znajdzie należyte zrozumienie w szerokich kołach obywateli powiatu, to już w krótkim czasie będzie cały powiat zupełnie zelektryfikowany.

XII. Bezpieczeństwo publiczne

a. Służba policyjna.

W celu wzmoczenia bezpieczeństwa w powiecie utworzono nowy posterunek Policji Państwowej w Rozgartach. Dążeniem jest, by w każdej gminie zbiorowej znajdował się P.P.P., co bezwątpienia przyczyni się do usprawnienia służby policyjnej. Obecnie posterunków P.P. nie posiadają jeszcze gminy Turzno i Zelgno.

b. Straże pożarne.

Działalność Oddziału Powiatowego Związku Straży Pożarnych R.P. przedstawia się w roku sprawozdawczym, jak następuje:

Dział Organizacyjno-administracyjny.

Na terenie powiatu znajduje się obecnie 33 straży, które zorganizowane są w 7 rejonach.

Straży miejskich jest 1.

" wiejskich " 35

przemysłowych " 2 /Cukrownia Chełmza i Młyny Lubickie/.

Liczba członków czynnych 602 popierających 600, ogólna liczba członków Straży 1202.

W roku sprawozdawczym odbyto dwa posiedzenia Rady Oddziału Powiatowego i to: Radę sprawozdawczą 27.VIII.38r. oraz Radę budżetową 18.II.39r. gdzie uchwalono budżet i plan działalności Oddziału Powiatowego na rok 1939/40.

Ponadto odbyły się cztery zebrania Zarządu Oddziału Powiatowego, celem zapoznania Członków z pracami Oddziału oraz wspólnego omówienia prac na dalszy okres.

Dla stwierdzenia gospodarki finansowej Oddziału w dniu 19.VIII.1938 r. Komisja Rewizyjna zbadała księgę kasową, kwity dochodowe i rozchodowe udzielając Zarządowi absolutorium.

Dla wzajemnego zapoznania się oraz dla dania wytycznych w pracy, Członkowie Oddziału Powiatowego uczestniczyli w Zebraniach

Walnych Zarządów Straży. Na Walnych Zebraniach Straży członkowie Oddziału Powiatowego brali udział w wszystkich Strażach bez wyjątku.

W czasie tych wyjazdów przeprowadzono szereg odczytów i referatów dla celów propagandowych i to na zebraniach Kółek Rolniczych. W czasie od 5.IX.-12.IX.1938 r. Oddział Powiatowy zorganizował Tydzień Przeciwopozarowy na terenie całego powiatu, który przyniósł około 2.791.32 zł dochodu.

Przeprowadzono w dniach 10.VII.1938 r. lustrację rejonu II. przez Wszystkich Członków Zarządu Oddziału Powiatowego. Dla zbadania pracy w łonie Straży przeprowadzono dwie lustracje podstawowe i to: w O.S.P. Toruń i O.S.P. Rudak. Poza tym równoległe organ kontrolny Oddziału Powiatowego przeprowadził inspekcję w wszystkich strażach, których było 69. W czasie inspekcji przeprowadzono ćwiczenia oraz wykłady i pogadanki.

Dział wychowawczy.

W dniach od 22.I. do 29.I.1939 r. włącznie Oddział Powiatowy zorganizował kurs I i II stopnia w Chełmży, gdzie uzyskało wykształcenie 30 strażaków. W związku z szkoleniem przeprowadzono jedną odprawę naczelników rejonowych, oraz dwie odprawy Naczelników Straży w Chełmży. Odprawa miała za cel - wytyczne w sprawie wykształcenia i prac technicznych na terenie Straży. W celach sprawozdania oraz pobudzania Straży do intensywnej pracy przeprowadzono na terenie Oddziału Powiatowego w czterech rejonach zawody rejonowe oraz manewry rejonowe dzienne.

Przeprowadzono dwa kursy rejonowe i to w rejonie II-gim i w rejonie Oddziału Powiatowego, biorąc zarazem udział w dwóch egzaminach kwalifikacyjnych.

Dział techniczny.

W związku z budową remiz wyjeżdżano do O.S.P. Otłoczyn, Liznowo, Popioły, Fądzewo i innych. Remiza Otłoczyn na ukończeniu, remiza Popioły przebudowana, remiza Grzywna odnowiona i szereg innych poprawek uskutecznił na interwencje Oddziału Powiatowego. W związku z zaopatrzeniem wodnym wyjeżdżano do Turzna. Szereg wyjazdów przeprowadził Oddział Powiatowy do straży w związku z zaopatrzeniem w sprzęt zwykły i zmotoryzowany.

Sprzętu dla Straży zakupiono 2306.50 zł i to: 26 odcinków węża a 15 metrów, 2 drabiny szczebowatej, 20 trąbek alarmowych, 12 pasów bojowych, 10 hełmów oraz 11 m. węża ssawnego. Pozatym udzielił Zarząd Oddziału Powiatowego subwencji dla straży gminy Chełmża wieś 50.-zł i gminy Bęczakowo 100.-zł. Razem wydano 2.456.50 zł. Na ten cel otrzymał oddział powiatowy tyt. subwencji z Wydziału Powiatowego 1.200.-zł, z gmin 699.-zł i z Okręgu Wojewódzkiego 500.-zł. Razem 2399.-zł. Resztę 57.50 zł pokrył Oddział Powiatowy z własnych funduszy.

Inne prace.

Członkowie Oddziału Powiatowego brali czynny udział w wykształceniu Straży kolejowych i wojskowych na kursach, poza tym przeprowadzili egzaminy i to na kolei 2 razy i w wojsku 2 razy.

Poza tym Członkowie Oddziału Powiatowego brali udział w Różnych konferencjach w gminach wiejskich oraz miejskich.

W czasie wyborów zorganizowano na terenie całego powiatu

Straż Obywatelską z członków Straży.

Oddział Powiatowy opracował plan motoryzacji i zaopatrzenia w sprzęt dla całego powiatu to jest dla wszystkich straży. Plan został zatwierdzony i w kolejności teraz będzie realizowany.

Ilość pożarów w powiecie 1938/39: 29
a/ pożary małe i średnie 26
b/ " duże 3.

Wykaz straży i ich członków .

	<u>członków</u>		<u>członków</u>
1. Chełmża	28	21. Dziemiany	10
2. " Cukrownia	28	22. Grzegorz	22
3. Grabie	9	23. Liznowo	11
4. Otłoczyn	11	24. Zelgno	18
5. Niziny Nieszawskie	20	25. Dzwierzno	14
6. Popioły	10	26. Bocień	18
7. Grębocin	16	27. Zajączkowo	18
8. Lubicz	20	28. Świętosław	12
9. Lulkowo	14	29. Szerokopas	13
10. Rubinkowo	10	30. Biskupice	12
11. Złotoria	16	31. Bierzgłowo Zamek	13
12. Młyny Lubickie	18	32. Łubianka	15
13. Brzezinko	17	33. Łązyn	12
14. Gostkowo	16	34. Czarnowo	15
15. Kamionka	14	35. Pędzewo	16
16. Rogówko	14	36. Rzęczkowo	17
17. Turzno	14	37. Siemoń	20
18. Brachnowo	16	38. Skłudzewo	22
19. Grzyma	16	razem	602
20. Skape	13		

c. Działalność Referatu Budowlanego.

Ogółem referat budowlany załatwił 414 spraw, - w tem wydano zezwoleń budowlanych 259, obejmujących zezwolenia na budowy 169 domów mieszkalnych, 119 budynków gospodarczych, 7 remontów domów mieszkalnych, 8 remontów budynków gospodarczych, - zezwoleń dotyczących planów parcelacyjnych oraz zezwoleń na przewłaszczenie parcel wydano ogółem 43, - doniesień karnych za przekroczenia ustawy budowlanej wydano 36. Różnych innych spraw 54, remontów oraz przebudowy budynków powiatowych dokonano ogółem 7.

W prowadzeniu akcji podniesienia wyglądu estetycznego i sanitarnego komisja estetyczno-sanitarne dokonały lustracji 5078 realności i wydały ogółem 2723 nakazy uporządkowania. Na skutek nakazów dokonano rozbiórki zniszczonych budynków 6, rozbiórki zniszczonych parkanów 53, - wyremontowano budynków 105, - wyremontowano parkanów 121, - pomalowano budynków 51, - pomalowano parkanów 89, - wykonano nowych parkanów 121, - uporządkowano ogródków, placów i podwórz 171, - uporządkowano ustępów i śmietników 243, - usunięto względnie odnowiono szyldów 17, - uporządkowano anten 4. Akcja estetyczno-sanitarna rozpoczęta - 4 kwietnia 1938 r. została wykonana w 40% w roku sprawozdawczym i jest prowadzona nadal.

XIII. Samorząd gminny.

a. Sprawy administracyjne.

W składzie osobowym w samorządzie gminnym zaszła w roku sprawozdawczym o tyle zmiana, że zawieszony w urzędowaniu wójt gminy wiejskiej Podgórz, Rutynowski, złożył swój urząd. W jego miejsce wybrała rada gminna dotychczasowego podwójciego Marcelego Łęgowskiego, który został zatwierdzony i dnia 12 lipca 1938 r. złożył przysięgę służbową. Na podwójciego wybrała rada gminna w Podgórzu Dionizego Rumińskiego, rolnika z Wielkiej Nieszawki. Został on także zatwierdzony, a przysięgę służbową złożył 11 października 1938 r.

Pod względem terytorialnym nastąpiła zmiana o tyle, że z dniem 1 kwietnia 1938 r. zostały gromady Rudak i Stawki oraz części gromad Mała Nieszawka i Różankowo włączone w terytorium miasta Toruń.

Nadzór nad administracją gmin wiejskich przeprowadzono przez lustracje poszczególnych gmin. Tych lustracji przeprowadził inspektor samorządu gminnego razem 22, w posiedzeniach budżetowych brał inspektor samorządowy udział w 7 przypadkach, w innych celach przebywał inspektor samorządowy w gminach 7 razy. Poza tym przeprowadził lustrację gospodarki gromad.

Wyjazdów inspektora samorządowego w teren gminy i gromad było razem 42, a pobyt w tych gminach trwał 65 dni.

Celem lustracji było badanie administracji i sposobu prowadzenia gospodarki gminnej i administracji. Na ogół stwierdzono poprawę w prowadzeniu agend, gdzie zachodziła potrzeba, udzielał inspektor samorządowy wskazówek pod względem ulepszenia i uproszczenia administracji.

Dla omówienia różnych spraw administracyjnych odbyły się w roku sprawozdawczym 5 zjazdów wójtów i 2 zjazdy sekretarzy gminnych.

b. Majątek i długi gmin wiejskich.

Na skutek umów zawartych pomiędzy Skarbem Państwa i b. gminami jednostkowymi, zawartych z powodu przyłączenia zniesionych obszarów dworskich do b. gmin jednostkowych i z tytułu rozrachunków pomiędzy gminami zbiorowymi i zniesionymi obszarami dworskimi z powodu przejęcia przez gminy wiejskie ciężarów prawno-publicznych ciężarów prawno-publicznych zniesionych obszarów dworskich, otrzymały gminy gotówkę, papiery wartościowe, ruchomości i nieruchomości. Z drugiej strony przejęły gminy wiejskie po b. gminach jednostkowych pożyczki długoterminowe i krótkoterminowe zobowiązania-niezapłacone rachunki. Na dzień 31 marca 1939 r. przedstawia się stan majątku i długów gmin wiejskich następująco:

Majątek

<u>Nieruchomości</u>	315,10 ha roli wartości	304.940.-	zł
	budynki gminne wartości	29.000.-	zł
	budynki szkolne wartości	956.175.-	zł
	domy dla ubogo-gminnych wart.	93.400.-	zł
	budynki dla straży pożarnych wart.	8.006.-	zł
	łąki, lasy itp. wartości	2.600.-	zł
<u>Ruchomości wartości</u>		48.999.-	zł
<u>Lokaty kapitały złożone w bankach-kasach</u>		7.859.-	zł
	papiery wartościowe	47.473.-	zł

<u>Długi pożyczki długoterminowe przejęte po b.gminach jednostkowych</u>	48.759.- zł
zobowiązania krótkoterminowe przejęte od tych gmin	12.016.- zł
pożyczki długoterminowe zaciągnięte przez gminy wiejskie	25.493.- zł

<u>Zestawienie:</u>	Majątek razem	1.498.452.- zł
	Długi "	86.268.- "
	<u>zatem majątek</u>	<u>1.412.184.- zł</u>

c. Gospodarka finansowa gmin wiejskich.

Sytuacja finansowa jest w kilku gminach pomyślna, w innych bardzo niekorzystna. Coprawda zwiększyły się w roku sprawozdawczym dochody, jednakowoż zwiększyły się i to w znacznej mierze i wydatki. Pogorszenie względnie polepszenie sytuacji finansowej wynika z poniższego zestawienia, zawierającego wykonanie budżetów w latach 1937-38 i 1938-39.

Porównawcze zestawienie wykonania budżetów 10 gmin wiejskich za lata 1937-38 i 1938-39

Gmina	Wykonano w dochodach zwyczajnych		Wykonano w rozchodach zwyczajnych		Nadwyżka		Niedobór	
	1937-38	1938-39	1937-38	1938-39	1937-38	1938-39	1937-38	1938-39
Bielawy	30312.50	34940.44	30801.10	40342.33			488.60	5401.
Chełmża	35055.03	52199.53	36946.23	48786.36			1891.22	3412.
Lulkowo	35162.45	40596.84	34931.22	45849.98	231.23			5253.
Lubianka	31096.67	33875.87	30687.51	36340.75	509.16	2535.12		
Podgórz	25615.24	18963.70	29880.27	18992.71			4265.03	29.
Popioły	11243.91	11253.75	12297.47	12592.52			1053.56	1338.
Rzęczkowo	25354.20	31267.72	25971.55	24369.40		6898.32	617.35	
Smolno	20345.89	18906.50	18366.16	20289.69	1979.73			1383.
Turzno	34229.82	30362.67	29525.84	28938.96	4703.98	1423.71		
Zelgno	16512.73	18211.76	13157.28	14740.04	3355.35	3471.72		
Razem	264928.44	295578.87	262564.73	291242.74	10779.45	14328.87	8315.76	16818.

Jak z powyższego zestawienia wynika, 2 gminy które w roku 1937-38 zamknęły rok budżetowy z nadwyżką, w roku 1938-39 wykazują niedobory i to znaczne. Gdy w roku 1937-38 Wydział Powiatowy udzielił gminom na pokrycie niedoboru budżetowego 18.935.-zł to w roku 1938-39 wynosiła ta subwencja już 26.564.83 zł.

Otrzymały subwencje:	gmina Bielawy	8.268.00 zł
	Chełmża	1.500.00 "
	Lubianka	998.50 "
	Podgórz	9.076.00 "
	Popioły	2.019.33 "
	Rzęczkowo	3.203.00 "
	Turzno	1.500.00 "

razem 26.564.83 zł

Dla orientacji o wykonaniu budżetów gminnych w latach 1937-38 i 1938-39 umieszcza się następujące:

Zestawienie szczegółowe wykonania budżetów 10 gmin wiejskich za lata 1937-38 i 1938-39

Dział	Oznaczenie działu i pozycji	Wykonano w r. 1937/38 zł	Na rok 1938/39	
			Prelimino- wano zł	Wykonano zł
	<u>Dochody zwyczajne</u>			
I	<u>Majątek samorządowy</u>	25.057.16	54.744.-	38.700.68
	Dochody z gruntów	19.332.18	29.054.-	27.861.96
	Dochody z budynków		5.361.-	5.875.22
	Odsetki od kapitałów	4.040.98	6.826.-	3.659.40
	Inne dochody	1.684.-	1.353.-	1.304.10
II	<u>Dochody z przedsiębiorstw samorząd.</u>	-	1.530.-	295.-
III	<u>Subwencje i dotacje</u>	22.975.-	30.613.-	29.750.-
	Od Wydziału Powiatowego	18.935.-	28.613.-	28.564.83
	Od Starostwa Krajowego	4.040.-	2.000.-	2.886.-
	Inne subwencje	-	-	299.40
IV	<u>Zwroty</u>	17.135.68	16.012.-	16.422.08
	Od Skarbu Państwa za pobieranie podatków	2.369.58	2.254.-	2.940.63
	Od Wydziału Powiatowego i innych instyt. za to samo	2.696.94	1.121.-	1.111.58
	Inne zwroty	12.069.34	12.632.-	12.369.93
V	<u>Opłaty administracyjne</u>	20.883.01	16.930.-	15.566.40
VIII	<u>Udział w podatkach państwowych</u>	7.403.95	3.985.-	5.679.76
IX	<u>Dodatki do podatków państwowych</u>	105.456.94	107.325.-	112.287.04
	Dodatki do państwowego podatku gruntowego	83.556.78	89.620.-	91.327.05
	Dodatki do państw. podatku od nieruchomości	5.223.63	3.436.-	4.092.29
	Dodatki do opłat stemplowych od umów o przewłaszczeniu nieruchomości	16.676.53	7.346.-	8.494.26
	Dodatki do innych podatk. państw.		6.921.-	8.373.44
X	<u>Podatki samoistne</u>	46.128.95	61.910.-	60.626.89
	Podatek wyrównawczy	37.967.96	53.977.-	52.155.90
	Inne samoistne podatki	8.160.99	7.933.-	8.470.99
XI	<u>Różne dochody</u>	7.531.79	10.192.-	16.187.21
	Za niewykonanie szarwarku	105.79	109.-	2.949.97
	Inne dochody	7.426.00	10.083.-	13.237.24
	Dochody zwyczajne razem	264.928.44	288.884.-	295.578.87

Dział	Oznaczenie działu i pozycji	Wykonano w r. 1937/38 zł	Na rok 1938-1939	
			Prelimino- wano zł	Wykonano zł
	<u>Dochody nadzwyczajne</u>	12.155.82	44.919.-	51.363.77
	Nadwyżka kasowa z lat ubiegłych	12.155.82	5.872.-	5.872.77
	Z własnego majątku	-	10.000.-	10.000.00
	Z sprzedaży papierów wartościowych	-	20.497.-	14.395.00
	Z pożyczek	-	-	10.000.00
	Subwencje	-	6.500.-	8.700.00
	Odszkodowanie za przejęcie dróg	-	2.050.-	2.050.00
	Inne źródła	-	-	346.00
	Dochody nadzwyczajne razem	-	44.919.-	51.363.77
	<u>Wydatki zwyczajne.</u>			
I	<u>Administracja ogólna</u>	95.554.62	102.610.-	105.161.58
	Wydatki osobowe	71.597.55	77.953.-	79.329.95
	Wydatki rzeczowe	23.957.23	24.657.-	25.831.63
II	<u>Majątek samorządowy</u>	2.211.32	1.727.-	1.840.47
	Na utrzymywanie budynków	-	740.-	1.399.03
	Podatki i opłaty-składki	-	261.-	420.19
	Inne wydatki na utrzymywanie budynków i innych nieruchomości	-	726.-	1.021.25
IV	<u>Spłata długów</u>	9.958.51	11.237.-	7.777.81
	Odsetki i raty amortyzacyjne od długów po b.gmi-nach jednostkowych	2.403.21	4.125.-	3.710.15
	Spłata innych długów po b.gm. jednostkowych	5.555.30	7.112.-	4.076.66
V	<u>Utrzymywanie dróg i placów</u>	7.023.34	12.715.-	13.095.45
VI	<u>Oświata /na utrzymyw. publ. szkół powszechn./</u>	48.147.18	59.005.-	54.750.88
	Na remont zabudowań szkolnych	15.469.71	18.750.-	21.656.30
	Na opał i światło	10.599.36	12.493.-	10.810.67
	Wartość dostarczonego opału poza budżetem-serwitut	-	-	2.954.-
	Na opalanie i utrzymanie czystości w izbach szkolnych - klasach	9.110.10	9.855.-	8.757.22
	Na środki naukowe	1.430.81	3.013.-	1.710.38
	Na kursy wieczorowe-przed-poborowych-kursistów 984.-	-	1.685.-	2.826.13
	na inne cele szkolnictwa	11.537.20	13.209.-	8.990.33
VII	<u>Kultura i sztuka</u>	21.20	9.10	730.-

Dział	Oznaczenie działu i pozycji	Wykonano w r.1937/38. zł	Na rok 1938-1939	
			Prelimino- wano zł	Wykonano zł
VIII	<u>Zdrowie publiczne</u>	24.147.28	26.017.-	28.403.56
	Szczepienie przeciw ospie	1.906.33	1.668.-	1.815.72
	Subwencja dla P.W. i W.F.	699.67	900.-	900.-
	Koszty szpitalne za ubogogminnych	9.757.12	10.014.-	10.557.18
	Koszty lekarzy aptek i położnych	5.944.45	4.580.-	6.330.87
	Koszty pielęgnacji umysłowo chorych, głuchoniemych itp.	5.587.10	7.601.-	8.319.06
	Inne wydatki na cele zdrowia publ.	252.61	1.254.-	480.73
IX	<u>Opieka społeczna</u>	51.252.09	58.919.-	66.891.17
	Na naprawę 28 domów dla ubogo gminnych	1.969.31	2.083.-	3.197.61
	Koszty utrzymania sierot w zakład.	1.019.75	1.697.-	2.124.38
	Koszty wspierania 501 ubog. gmin.	47.765.38	49.954.-	54.012.93
	Na zatrudnienie bezrobotnych	31.30	515.-	454.-
	Inne wydatki na cele opieki społ.	466.35	4.670.-	7.102.19
X	<u>Popieranie rolnictwa</u>	121.05	405.-	298.20
XI	<u>Bezpieczeństwo publiczne</u>	4.940.85	4.245.-	3.714.28
	Na ochotn. straży pożarn.	2.605.46	3.460.-	2.689.47
	Inne wydatki	2.335.39	785.-	1.024.81
XIIa	<u>Świadczenia na rzecz innych związków komunalnych</u>	710.76	70.-	64.-
XIII	<u>Wydatki różne</u>	12.195.02	5.875.-	5.283.53
	Na F.O.N.	7.569.65	350.-	250.-
	Na L.O.P.	-	180.-	130.-
	Stypendium dla 24 uczni niezamożnych rodziców, uczęszcz. do szk. średn.	2.260.76	3.800.-	1.991.40
	Inne wydatki	2.364.61	1.545.-	2.892.13
	Wydatki zwyczajne razem	262.564.73	282.703.-	291.242.34
	<u>Wydatki nadzwyczajne</u>	-	53.755.-	68.495.15
	Nadzwyczajny remont bud.gm.	-	11.000.-	6.040.60
	Na budowę dróg	-	7.550.-	9.418.12
	Na budowę szkół powszechnych	-	27.574.-	40.735.14
	Na pokrycie niedoboru budżet.	-	7.631.-	6.040.60
	Wydatki nadzwyczajne razem	-	53.755.-	68.495.15

Dział	Oznaczenie działu i pozycji	Wykonano w r.1937/38 zł	Na rok 1938-1939	
			Prelimino- wano zł	Wykonano zł
<u>Z e s t a w i e n i e .</u>				
	Dochody zwyczajne	264.928.44	288.884.-	295.578.87
	Wydatki zwyczajne	262.564.73	282.703.-	291.242.74
	Nadwyżka w 4 gminach	10.779.45	-	14.328.87
	Niedobór w 6 gminach	8.315.76	-	16.818.58
	Dochody nadzwyczajne	-	44.919.00	51.363.77
	Wydatki nadzwyczajne	-	53.755.-	68.495.15
	Nadwyżka z 3 gminach	-	-	3.389.94
	Niedobór w 3 gminach	-	-	7.102.97
	Dochody zwyczajne i nadzwycz.	-	339.253.-	346.942.64
	Wydatki zwyczajne i nadzwycz.	-	339.253.-	359.737.89
	Nadwyżka w gminach	-	-	11.744.65
	Niedobór w gminach	-	-	18.047.69

Jak z tego zestawienia wynika, wzrosły wydatki na utrzymywanie dróg publicznych w stosunku do ubiegłego roku o 6.092.- zł. Stoi to w związku z przystąpieniem gmin do ulepszenia i umocnienia dróg gminnych. Na te cele wydała gmina Łubianka 3.426.92 zł, gmina Turzno 4.800.- zł, gmina Chełmża 1.882.25 zł, gmina Bielawy 1.000.- zł z wydatków zwyczajnych. Poza tym na te same cele z wydatków nadzwyczajnych wydała gmina Bielawy 1.868.- zł, gmina Smolno 2.050.- zł a gmina Zelgno 5.500.- zł. Gmina Bielawy umacnia drogę z Kaszczorka do Złotorii, gmina Łubianka buduje nową drogę z Biskupic do Dąbin, a gmina Zelgno drogę z Dźwierzna do Szerokopasia-Bocienia.

Wydatki na remont szkół powszechnych podniosły się w stosunku do ubiegłego roku sprawozdawczego o 6.187.- zł a kredyty prelimitowane zostały przekroczone o 2.906.- zł. Są to skutki zaniedbań w utrzymywaniu szkół przez b.gminy jednostkowe, a także i przez niektórych właścicieli zniesionych obszarów dworskich, którzy, musząc pokrywać wydatki na szkoły z własnych funduszy, ograniczali się do najniezbędniejszych wydatków. W pewnej mierze przyczyniły się do tego też t.zw. kasy szkolne, których skarbnicy niezawsze otrzymane fundusze, przeznaczone na remont szkół względnie klas-izb- szkolnych, zużywali na te, ale na inne cele, co prawda związane z szkolnictwem. Gminy wiejskie, otrzymawszy w spadku po b.gminach jednostkowych tak zaniedbane budynki szkolne, przystąpiły stopniowo do likwidacji tego niedopuszczalnego stanu i wydawają na ten cel corocznie znaczne kwoty. Oczywiście, że likwidacja tego stanu potrwa jeszcze lat kilka.

W roku sprawozdawczym została ukończona nowa szkoła w Rubin-kowie, gminy Łubianka i Podgórz przeprowadziły dobudówkę do obecnych

budynków szkolnych. Gmina Bielawy wydała na to 10.346.- zł, gmina Łubianka 23.234.- zł, a gmina Podgórz 7.154.- zł.

Bardzo poważnie wzrosły wydatki związane z wykonaniem opieki społecznej przez gminy.

Wydane na to:	rok 1937-38	1938-39
z działu VIII-zdrowie publiczne	21.456.26	25.687.84
z działu IX -opieka społeczna	51.252.09	66.891.17
czyli razem	72.708.35	92.579.01

Kredyty przewidziane na ten cel zostały w roku sprawozdawczym przekroczone o 8.301.- zł.

Liczba ubogo-gminnych podniosła się 44lw ubiegłym roku sprawozdawczym na 501 w bieżącym roku sprawozdawczym. Największą liczbę ubogo gminnych wykazuje gmina Chełmża, bo 149, następnie gmina Łulkowo z 69, gmina Łubianka z 68, gmina Bielawy 54. Wspieranie ubogo gminnych w gminie Chełmży, koszty szpitalne na nich itd. wynosiły w r. sprawozdawczym 21.363.- zł co przy 47.787.- zł ogólnych wydatków wynosi 44,7 % wydatków na samą opiekę społeczną. W wszystkich gminach wynoszą wydatki na opiekę społeczną:

z działu VIII - zdrowie publiczne	25.687.84 zł
z " IX - opieka społeczna	66.891.17 zł
razem	92.579.01 zł

co przy 291.242.74 zł ogólnych wydatków wynosi 31.7 % ogólnej sumy wydatków.

Zwiększenie liczby ubogo gminnych stoi w związku z przeprowadzonymi rozrachunkami z ustawy samorządowej pomiędzy gminami i zniesionymi obszarami dworskimi. Gminy otrzymały coprawda odszkodowanie za przejęcie tych ubogo gminnych, i to przeważnie w roli z której dochody przy niskich cenach zboża nie zawsze pokrywają konieczne wydatki.

W związku z zwiększonymi wydatkami czy to za szkolnictwo, czy też na opiekę społeczną, gminy były zmuszone podwyższyć stawki podatku wyrównawczego. W roku sprawozdawczym tylko gmina Zelgno niepobierała podatku wyrównawczego, gmina Turzno pobierała ten podatek według stawki 25 gr od 1 ha, gmina Chełmża 40 gr od 1 ha, gmina Popioły 80 gr od 1 ha, a reszta gmin po 1.- zł od 1 ha.

d/ Rozrachunek z właścicielami zniesionych obszarów dworskich.

Wszczętą w roku 1937 akcję rozrachunkową kontynuowano w roku 1938 dalej. Uzgadniano nieporozumienia, sposób wyrównania odszkodowania itd. Wniesione do Urzędu Wojewódzkiego odwołania od orzeczeń Wydziału Powiatowego nie zostały uwzględnione, a wniesione do N.T.A. skargi od orzeczeń Urzędu Wojewódzkiego zostały przez wnoszących skargę właścicieli zniesionych obszarów dworskich wycofane. Po wniesieniu skarg - było ich 3- właściciele zniesionych obszarów dworskich wystąpili do zainteresowanych gmin z propozycją dobrowolnego uregulowania sprawy. Porozumienie zostało osiągnięte i skargi wycofane. Na dzień 31 marca 1939 r. przedstawia się sprawa rozrachunków z zniesionymi obszarami dworskimi następująco:

Liczba zniesionych obszarów dworskich	54
Ostatecznie załatwiono rozrachunek z właścicielami obszarów dworskich przez dobrowolną ugodę	33
orzeczenie Wydziału Powiatowego	3
Urzędu Wojewódzkiego	4
W toku odwołania	14

Odszkodowanie od wszystkich właścicieli zniesionych obszarów dworskich zostało ustalone na	
Z tego potrącono:	730.348,92 zł
wartość nowych świadczeń właścicieli zniesionych obszarów dworskich	207.680,12 zł
zwrot świadczeń dokonanych za gminy	8.738,42 zł
Odszkodowanie dla gmin wynosi zatem	513.930,38 zł
Na poczet tego odszkodowania otrzymały gminy:	
gotówka	
budynki wartości	71.840,20 zł
78,65 ha roli wartości	24.277,00 zł
Do spłaty pozostaje jeszcze	163.486,00 zł
Wartość odszkodowania w sprawach toczących się	95.654,70 zł
wynosi	95.378,65 zł.

S z a r w a r k .

Wartość wymierzonych przez gminy w roku sprawozdawczym świadczeń w naturze wynosi 60.354,- zł a wartość wykonanych świadczeń 55.648,- zł. Dniówek pieszych wymierzono 20.873. a wykonano 12.186. Dniówek zaprzęgowych jednokonnych wymierzono 578, a wykonano 603, dwukonnych wymierzono 3423 a wykonano 3134.

Z tych cyfr wniosek, że nie wszędzie dopilnowuje się należytego spełnienia obowiązku szarwarkowego, za szkodę interesu publicznego. Wójtowie powierzyli wykonanie szarwarku sołtysom, bardzo często nie dopilnowali jednak, czy zarządzenia ich w całości zostały wykonane, nie dawali sołtysom czasami nawet wskazówek co i gdzie ma być zrobione.

Dla należytego i celowego wykorzystania szarwarku jest bezwzględnie potrzebnym, by gminy zaangażowały droźników gminnych, którzyby nadzorowali roboty szarwarkowe. Będzie to wprawdzie połączone z wydatkami na ich uposażenie, kwota ta jednak wielokrotnie opłaci się przez właściwe i fachowe wykonanie robót. Dotąd jedynie gmina Turzno zaangażowała takiego droźnika.

Do wykonania szarwarku pociągnięto zobowiązanych przy budowie nowych dróg, zwózce kamieni na nowe drogi, uporządkowania istniejących dróg gruntowych, rowów, sadzenia drzew, kopania fundamentów przy nowych budynkach gminnych, zwózka materiału do nowych budynków, uporządkowania placów, założenia chodników, naprawie wałów ochronnych, zwózka opału dla szkół itp.

Za niewykonanie szarwarku w naturze wpłacono do kas gminnych razem 2.949,97 zł

Wykonanie obowiązku zastępczej służby wojskowej.

Do wykonania tego obowiązku wezwano 374 a spełniło ten obowiązek 357. Częściowo nie spełniono tego obowiązku z powodu choroby, odbycia kar więziennych itp. częściowo zawinili niektórzy sołtysi, którzy nie doręczyli wezwań do spełnienia tego obowiązku. Przeważnie spełniali zobowiązani obowiązki swoje przy naprawie dróg gminnych i rowów itp.

Informacje statystyczne.

W gminach wiejskich zamieszkiwało w dniu 31 grudnia 1938r. 43.960 osób. W czasie od 1 stycznia do 31 grudnia 1938 r. zameldowało

się na pobyt stały 3870 osób a wymeldowało się na pobyt stały 3931 osób. Na pobyt czasowy zameldowało się 3729 osób a wymeldowało się 2716 osób.

Urodzeń zgłoszono w czasie od 1 stycznia do 31 grudnia 1938 r. 1364, zgonów 639 a ślubów zawarto 349.

Płatników państwowego podatku gruntowego jest w gminach wiejskich 3944, powiatowej opłaty drogowej 4316, powiatowego podatku od psów 4611, gminnego podatku wyrównawczego 3923, podatku od plakatów i szyldów 322 a podatku od prawa polowania 133.

Gospodarstw rolnych jest w gminach wiejskich do 2 ha - 670, od 2 - 5 ha 1098, od 5-10 ha 875, od 10 - 15 ha 597, od 15-50 ha 635, od 50 - 100 ha 78, ponad 100 ha 71.

Łąk jest 4290 ha, lasów 50176 ha, jezior 121 ha, nieużytków 5450 ha.

Młynów wodnych jest w gminach wiejskich 9, parowych 5, wiatraków 16, tartaków 3, cegielni 4, gorzelní 5, betoniarni 1, miejsc uboju zwierząt rzeźnych 13, przetwórní mięsa i wyrobów wędliniarskich 18, piekarní 7, a mleczarní 3.

Miejsc sprzedaży wyrobów tytoniowych jest 83, sprzedaży niskoprocentowych napojów alkoholowych 68, wysokoprocentowych z prawem wyszynku 28, bez prawa wyszynku 12, składów kolonialnych i spożywczych 81.

Z ludności wiejskiej żyje z rolnictwa 57,9 %, z przemysłu i handlu 2,42 %, z komunikacji 1,4 % z rzemiosła 1,4 % z zarobku-pracownicy umysłowi 1,4 %, pracownicy fizyczni 29,9 % z innych źródeł 0,6 % bez stałej pracy jest 5,8 % ludności.

G r o m a d y :

Na skutek dekretu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 listopada 1938 r. o skróceniu kadencji niektórych organów ustrojowych w samorządzie terytorialnym /Dz.U.R.P.Nr.91, poz.625/ przeprowadzono w dniu 12 marca 1939 r. wybory do rad gromadzkich we wszystkich 86 gromadach powiatu toruńskiego. W 3 z tych gromad, które nie posiadają rad gromadzkich, przeprowadzono w tym samym dniu wybory delegatów gromadzkich. Takich delegatów wybrano 13. W 75 gromadach złożono kompromisowe listy kandydatów na radnych gromadzkich i ich zastępców oraz na delegatów, wobec czego głosowanie się tam nie odbyło, tylko w 11 gromadach odbyło się głosowanie.

W jednej gromadzie zostały wybory unieważnione z urzędu, z 6 gromad wpłynęły protesty, które wszystkie przez Starostę Powiatowego przy oparciu się na uchwałach Wydziału Powiatowego zostały oddalone. 4 grupy protestujących wniosły od tych orzeczeń skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego z których 3 zostały uwzględnione a jedna oddalona.

Przy uwzględnieniu gromad, których wniesiono skargi i w których ponowne wybory w roku sprawozdawczym się nie odbyły przedstawia się wynik wyborów do rad gromadzkich następująco:

Na podstawie kompromisowych list wybrano 973 radnych gromadzkich i delegatów, przez głosowanie wybrano 180 radnych.

Narodowości polskiej jest 1020 radnych, niemieckiej 133 /dotychczas było ich 177/. Według wykształcenia posiada 6 radnych wykształcenie wyższe, średnie 52 radnych, a wykształcenie niżej średniego 1095 radnych i delegatów.

Pod względem zawodu jest 4 radnych gromadzkich zawodu wolnego, 47 urzędników, 1 duchowny, 497 rolników posiadających do 15 ha roli, 1 rolnik od 15-50 ha roli i 32 rolników posiadających powy-

zej 50 ha roli. Zatrudnionych w przemyśle jest 21 radnych, rzemieślników jest 42, robotników 372, z innych zawodów 10, a kobiet 5.

Majątek i długi gromad.

Niektóre gromady przejęły po b. gminach jednostkowych nieruchomości, rolę itp., które zostały przekazane dawniejszym gminom jednostkowym przez b. komisję kolonizacyjną. Majątek ten pozostał stosownie do przepisów art. 103 ustawy samorządowej w posiadaniu i administracji odnośnych gromad. Inne gromady przejęły od b. gmin jednostkowych majątek nabyty względnie uzyskany w inny sposób. Z drugiej strony gromady przejęły od b. jednostkowych i długi - pożyczki długoterminowe - zaciągnięte przez te gminy, które stosownie do przepisu art. 108 ustawy samorządowej obecnie muszą spłacać i płacić odsetki. Na dzień 31 marca 1939 r. przedstawia się stan majątku i długów 11 gromad administracyjnych własnym majątkiem następująco:

Wykaz majątku i długów gromad według stanu w dniu 31.3.1939.

Majątek:

<u>Nieruchomości:</u>	Rola orna	270.50 ha	wartości	196.120.- zł
	Łąki	25.00 ha	wartości	10.120.- zł
	Aleje owocowe	4,5 km	wartości	1.700.- zł
	Budynki gromadzki		wartości	60.700.- zł
<u>Ruchomości:</u>	Urządzenie kancelarii itp.		wartości	320.- zł
<u>Lokaty :</u>	Kapitały złożone w kasach			8.107.- zł
	Papiery wartościowe nominalnej wartości			12.000.- zł

Długi:

Pożyczki długoterminowe przejęte po b. gminach jednostkowych	7.244.- zł
Zaciągnięte przez gromadę nowe pożyczki krótkoterminowe	300.- zł

<u>Zestawienie:</u>	Majątek	289.297.- zł
	Długi	7.544.- zł

zatem majątek 281.753.- zł

Gospodarka finansowa gromad.

Według § 32 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 29 stycznia 1937 r. o gromadach /Dz. U. R. P. Nr. 9 poz. 70/gromady, na które przeszedł z dawnej gminy jednostkowej specjalny majątek, z którego dochód był przeznaczony na ponoszenie przez gminę jednostkową ciężarów prawno publicznych jak utrzymanie dróg, mostów publicznej szkoły powszechnej, jest obowiązany dochód z tego rodzaju majątku przeznaczać na wypełnianie obowiązków, przywiązanych do posiadania tego majątku. To też gromady te utrzymują publiczne szkoły powszechne, budują nowe względnie umacniają stare drogi gromadzkie, utrzymują sołtysów, ubogo gminnych itp. Jak z dalej umieszczonego zestawienia wynika, jest obrót pieniężny w tych gromadach wcale pokaźny i przeważna część gromad wywiązuje się z swoich obowiązków dobrze. Np. gromada Lulkowo wydała na przełożenie bruku i urządzenie chodników przez wieś 2.253.- zł, gromady Dziemiany, Grzegorz i Zelgno wydały na umocnienie dróg gromadzkich 6.432.- zł.

W gromadzie Skłudzewo nie przeprowadzano przez kilka lat napraw przy budynku szkolnym, wobec czego stało się konieczne przełożenie dachu, wymiana belek itp. co kosztowało 2.972.- zł. Na pokrycie tego wydatku nie starczyły całe dochody gromady, wobec czego musiała ona się zadłużyć. Rok gospodarczy 1938-39 zamknęła gromada Skłudzewo niedoborem 1.321.- zł

Z e s t a w i e n i e
dochodów i wydatków 11 gromad w powiecie toruńskim w roku 1938-39.

Dział	Oznaczenie działu i pozycji	Wykonano w r. 1938/39 zł
<u>D o c h o d y</u>		
a	Pozostałość z r. ubiegłego	5.707.60
b	Dochód z nieruchomości gromadzkich	22.658.-
c	Dochód z kapitałów i papierów wartościowych	153.-
d	Inne dochody	617.60
Dochody razem		29.135.60
<u>W y d a t k i</u>		
I	Administracja ogólna /wynagrodzenie soltysa, kancelaria itp./	3.238.29
II	Utrzymanie majątku gromadzkiego, /naprawa budynków, podatki, składki itd./	5.285.97
III	Odsetki i raty amortyzacyjne spłata długów-jednorazowa-	393.01
V	Utrzymanie i naprawa dróg Budowa nowych dróg	8.725.67
VI	Utrzymanie publ. szkoły powszechnej	7.450.67
VII	Lekarze, apteki i koszty szpitalne etc.	150.00
VIII	Na wspieranie ubogo gminnych Koszty opieki zakładowej	1.498.00 944.50
X	Popieranie rolnictwa	75.-
XI	Bezpieczeństwo publiczne /str. poż. itp./	1.065.30
XII	Różne wydatki	312.60
Wydatki razem		29.004.01
Dochody razem		29.135.60
Pozostałość w 10 gromadach		1.467.17
Niedobór w 1 gromadzie		1.321.11

z dodatków do podatków państwowych o przeszło 100%, tak samo podwyższyły się dochody z podatków samoistnych. Zakłady dały o 20.000 zł mniej jak w roku ubiegłym. Do polepszenia sytuacji gospodarczej przyczyniły się w znacznej mierze poważne subwencje i dotacje utrzymane z Funduszu Pożyczkowo-Zapomogowego Starostwa Krajowego i innych źródeł. Jak z poniżej umieszczonego zestawienia o wykonaniu budżetu administracyjnego miasta Chełmży w roku 1938-39 wynika, największe ciężary ponosi miasto Chełmża z tytułu opieki społecznej. Wspiera 430 ubogo-gminnych i 56 sierot i pólsierot, w zakładach psychiatrycznych umieszczonych jest 56 osób w przytułkach 23 osoby. W związku z panującym bezrobociem ma miasto bardzo poważne wydatki na szpitale, apteki i pomoc aku-szeryjną. Na leczenie, wspieranie ubogo-gminnych, koszty pielęgnacji w zakładach i przytułkach itp. wydało miasto Chełmża w roku 1938-39 razem 116.221.- zł czyli 30,7 % ogólnych wydatków zwyczajnych.

Wykonanie budżetu administracyjnego
miasta Chełmży w roku 1938-39.

Dział	Oznaczenie działu i pozycji	Wykonano w r. 1937-38 zł	Na rok 1938-39	
			Prelimino- wano zł	Wykonano zł
	<u>Dochody zwyczajne</u>	286.830.39	424.600.-	350.427.87
I	<u>Majątek samorządowy</u>	14.437.28	13.288.-	10.919.02
	a. Dochody z budynków	11.268.32	11.070.-	10.919.02
	b. dochody z gruntów	2.392.91	2.147.-	1.754.48
	c. odsetki od kapitałów itp.	704.05	7.-	672.45
	d. inne dochody	72.-	64.-	64.-
II	<u>Przedsiębiorstwa samorządowe</u>	64.105.95	41.004.-	44.070.37
	Czysty zysk z gazowni	15.554.72	7.481.-	7.088.06
	zakład. elektr.	36.959.91	20.789.-	19.621.36
	wodociągów	3.171.40	5.398.-	9.374.99
	rzeźni	8.419.92	7.336.-	7.985.96
III	<u>Subwencje i dotacje</u>	45.000.-	102.393.-	45.899.80
	a. Starostwo Krajowe Pomorskie	-	20.000.-	750.-
	b. Komunalny Fund. Pożyczk. Zapom.	45.000.-	76.936.-	40.000.-
	c. Skarb Państwa	-	5.457.-	5.149.80
	d. Inne instytucje	-	-	-
IV	<u>Zwroty</u>	4.866.75	26.099.-	6.265.32
V	<u>Opłaty administracyjne</u>	5.113.95	4.000.-	3.666.71
VI	<u>Opłaty za korzystanie z urządzeń i zakładów</u>	35.155.39	50.616.-	44.534.92
	a. za czyszczenie ulic	7.815.24	8.000.-	7.386.98
	b. opłaty szkolne z gimnazjum	24.804.55	40.000.-	34.826.94
	c. inne opłaty	2.535.60	2.616.-	2.321.-
VII	<u>Dopłaty</u>	908.76	600.-	933.24

Dział	Oznaczenie działu i pozycji	Wykonano w r. 1937-38 zł	Na rok 1938-39	
			Prelimi- nowano zł	Wykonano zł
VIII	<u>Udział w podatkach państwowych</u>	51.131.24	74.600.-	52.468.30
	a. w państwowym podatku dochod.	9.407.16	35.000.-	13.126.87
	b. w państwowym podatku przemys- łowym od obrotu i scalonym podatku przemysłowym	16.741.65	15.000.-	18.661.71
	c. w państw. podatku od lokali	17.466.59	20.000.-	16.391.37
	d.e. innych podatkach państw.	7.515.74	4.600.-	4.288.35
IX	<u>Dodatki do podatków państwowych</u>	61.192.15	107.860.-	129.275.61
	a. do państw. podatku dochodow.	32.337.36	72.000.-	86.472.11
	b. " " " gruntowego	2.780.29	3.500.-	3.745.46
	c. " " " od nieruch.	8.651.32	20.000.-	19.039.07
	d. " " " przemysłow.	6.921.99	3.000.-	6.366.71
	e. " " " od spożycia zużycia i produkcji	7.184.68	6.060.-	7.896.07
	f. od umów o przewłaszc. nieruch. i aktów notarialnych	1.336.68	1.400.-	3.650.65
	g. do innych państw. podatków	1.979.83	1.900.-	2.105.54
X	<u>Podatki samoistne</u>	3.233.04	4.136.-	6.808.30
XI	<u>Dochody różne</u>	1.685.88	4.-	3.095.35
	<u>Dochody nadzwyczajne</u>		137.200.-	333.738.18
I	<u>Majątek komunalny</u>		-	1.058.78
II	<u>Subwencje i dotacje</u>		125.700.-	158.550.-
IV	<u>Pożyczki</u>		-	62.460.-
V	<u>Różne</u>		11.500.-	11.669.40
	<u>Wydatki zwyczajne ogółem</u>	367.405.12	424.600.-	378.002.24
I	<u>Administracja ogólna</u>	90.162.59	91.139.-	92.896.16
	a. wydatki osobowe	80.883.33	81.731.-	83.509.89
	b. wydatki rzeczowe	9.279.26	9.407.-	9.386.27
II	<u>Majątek samorządowy</u>	4.848.21	5.967.-	5.827.47
III	<u>Przedsiębiorstwa komunalne</u>	-	1.960.-	1.959.41
IV	<u>Splata długów</u>	23.249.61	51.370.-	41.379.69
	a. raty amortyzacyjne	9.575.96	31.866.-	21.745.68
	b. odsetki od długów długoterm.	11.686.23	17.504.-	17.635.51
	c. odsetki od długów krótkoterm.	1.987.42	2.000.-	1.998.50
	d. jednorazowa splata długów	-	-	-

Dział	Oznaczenie działu i pozycji	Wykonano w r. 1937-38 zł	Na rok 1938-39	
			Prelimino- wano zł	Wykonano zł
V	<u>Utrzymanie dróg i placów</u>	12.200.81	11.900.00	11.484.64
	a. konserwacja dróg i placów	1.347.89	1.070.00	667.86
	b. czyszczenie i polewanie ulic, zwózka śmieci	10.852.92	10.830.00	10.816.78
	c. inne wydatki	-	-	-
VI	<u>Oświata</u>	58.002.27	76.620.00	70.517.25
	a. wydatki osobowe	13.025.48	12.643.00	12.913.74
	b. na remont budynków szkolnych	1.550.22	1.196.00	1.507.31
	c. na opał i światło	6.094.23	6.323.00	6.814.20
	d. na środki naukowe	1.620.92	1.687.00	1.686.87
	e. inne wydatki	2.150.77	2.624.00	2.622.93
	na 2 szkoły powszechne razem	24.441.62	24.473.00	25.545.05
	Szkoła zawodowa razem	561.15	1.658.00	1.356.13
	a. wydatki osobowe	444.00	408.00	409.00
	b. na remont szkoły	-	-	-
	c. na opał i światło	-	250.00	751.09
	d. na środki naukowe	84.25	200.00	152.34
	e. inne wydatki	32.90	100.00	44.70
	Przedszkole razem	7.902.37	7.835.00	7.723.48
	a. wydatki osobowe	5.697.69	6.000.00	5.923.52
	b. na remont szkoły	91.88	60.00	58.96
	c. na opał i światło	1.872.79	1.320.00	1.289.68
	d. na środki naukowe	-	-	-
	e. inne wydatki	240.01	455.00	451.32
	Gimnazjum razem	24.795.49	42.100.00	35.538.95
	a. wydatki osobowe	17.359.46	31.720.00	25.287.99
	b. na remont budynku	1.763.35	2.930.00	2.926.11
	c. na opał i światło	2.566.09	3.390.00	3.363.78
	d. na środki naukowe	1.758.51	1.800.00	1.781.14
	e. inne wydatki	1.366.08	2.260.00	2.179.63
VII	<u>Kultura i sztuka</u>	-	-	-
VIII	<u>Zdrowie publiczne</u>	23.627.47	22.303.00	21.317.38
	a. zapobieganie chorobom	4.122.64	4.820.00	4.440.50
	b. Pow. Kom. P. W. i W. E.	50.00	300.00	300.00
	c. Miejscowe organizacje	188.26	200.00	127.76
	d. inne wydatki	2.156.93	1.517.60	901.33
	<u>Lecznictwo</u>	17.109.04	15.812.00	15.547.79
	a. Koszty pielęgnacji umysłowo chorych, głuchoniem. itp.	3.560.80	3.280.00	3.277.80
	b. koszty szpitalne i apteki	7.731.66	8.870.00	9.896.26
	c. pomoc akuszerska	805.00	850.00	850.00
	d. inne wydatki	5.011.58	2.812.00	1.523.73

Dział	Cznaczenie działu i pozycji	Wykonano w r. 1937-38 zł	Na rok 1938-39	
			Prelimino- wano zł	Wykonano zł
IX	<u>Opieka społeczna</u>	99.502.97	105.251.-	100.673.06
	Opieka nad dziećmi, młodzieżą i macierzyństwem	16.792.45	21.500.-	14.801.52
	a. wsparcie w gotówce	13.587.80	15.200.-	9.358.05
	b. na dożywianie dzieci	726.15	3.700.-	3.683.97
	c. koszty utrzym. dzieci w zakł.	2.478.50	2.600.-	1.759.50
	d. inne wydatki	-	-	-
	Opieka nad dorosłymi	82.710.52	83.751.-	85.871.54
	a. wsparcie w gotówce dla 430 ubogo gminnych	76.352.63	74.610.-	76.857.-
	b. na dożywianie i odzież dla ubogo gminnych	3.873.84	3.540.-	3.532.51
	c. koszty umieszczenia starców w zakładach	1.408.-	2.090.-	2.083.-
	d. inne wydatki	1.076.05	3.511.-	3.399.03
X	<u>Popieranie rolnictwa</u>	-	150.-	136.54
XII	<u>Bezpieczeństwo publiczne</u>	11.171.04	12.662.-	11.982.23
	a. oświetlenie ulic i placów	8.922.39	10.200.-	9.741.21
	b. ochotnicza straż pożarna	2.216.40	2.362.-	2.200.72
	c. inne wydatki	32.25	100.-	40.30
XIIa	<u>Świadczenia na rzecz innych związków komunalnych</u>	41.956.-	42.000.-	16.956.-
	Starostwo Krajowe Pomorskie podatek wojewódzki	41.956.-	42.000.-	16.956.-
XIII	<u>Wydatki różne</u>	2.684.15	3.274.-	2.872.33
	<u>Wydatki nadzwyczajne</u>		137.200.-	237.270.98
I	<u>Zarząd ogólny</u>		1.500.-	1.425.71
III	<u>Przedsiębiorstwa komunalne</u>		10.000.-	10.000.-
V	<u>Drogi i place publiczne</u>		65.700.-	103.581.68
IX	<u>Opieka społeczna</u>		60.000.-	34.263.59
X	<u>Popieranie rolnictwa</u>		-	19.200.-
XIV	<u>Niedobory budżetowe z ub. okre- sów obrach.</u>		-	68.800.-

Oznaczenie działu i pozycji	Wykonano w r. 1937-38 zł	Na rok 1938-39	
		Prelimino- wano zł	Wykonano zł
<u>Z e s t a w i e n i e</u>			
Dochody zwyczajne	286.830.39	424.600.-	350.427.87
Wydatki zwyczajne	367.405.12	424.600.-	378.002.24
Nadwyżka	-	-	-
Niedobór	80.574.73	-	27.574.37
Dochody nadzwyczajne	128.494.40	137.200.-	233.738.18
Wydatki nadzwyczajne	132.148.17	137.200.-	237.270.98
Nadwyżka	-	-	-
Niedobór	3.653.77	-	3.532.80
Dochody zwyczajne i nadzwyczajne	415.324.79	561.800.-	584.166.05
Wydatki zwyczajne i nadzwyczajne	499.553.29	561.800.-	615.273.22
Nadwyżka	-	-	-
Niedobór	84.228.50	-	31.107.17

Majątek i długi miasta Chełmży.

przedstawiają się na dzień 31 marca 1939 r. jak następuje:

Wykaz majątku miasta Chełmży na dzień 31 marca 1939r.

1. Kasa		134.99
2. Instytucje finansowe		54.043.13
3. Nieruchomości		
a/ rola orna 55,32 ha wartości	19.020.70	
b/ łąki	4.941.90	
c/ place zabudowane	141.098.-	
d/ " budowlane niezabudowane	48.483.-	
e/ parki wartości	78.726.-	
f/ tereny wodne	3.000.-	
g/ budynki administr. i mieszkalne	859.911.30	
h/ " szkolne	741.850.-	
i/ " straży pożarnej	14.700.-	
j/ " ubogo gminnych	56.300.-	
k/ inne nieruchomości	10.213.87	1.973.833.77
4. Inwestycje w budowie		18.320.48
5. Ruchomości		90.666.60
6. Materiały i zapasy		3.230.-
7. Lokaty		
a/ Komunalna Kasa Oszczędności	25.000.-	
b/ Wodociągi i kanalizacja	59.250.-	
c/ papiery wartościowe	650.-	84.900.-
8. Zaliczki na pobory		2.289.10
9. Dłużnicy		316.08
10. Depozyty walorowe		42.425.68
11. Przedsiębiorstwa i zakłady		1.072.635.77
	razem	3.347.206.60
	odchodzą długi	633.040.44
	Majątek gminy	2.714.166.16

Wykaz długów miasta Chełmży na dzień 31 marca 1939r.

1. Długi długoterminowe		
a/ Komunalny Bank Kredytowy Poznań		15.627.48
b/ " " " "		18.749.95
c/ Zakład Ubezpieczeń Społecznych Warszawa		99.611.59
d/ Bank Gospodarstwa Krajowego Bydgoszcz		143.213.07
e/ " " " "		76.360.-
f/ Fundusz Pracy Warszawa		953.67
g/ " " " "		20.000.-
h/ " " " "		38.350.-
i/ " " " "		900.-
j/ " " " "		18.660.-
k/ Komun. Fundusz Pożyczkowo-Zepom. Warszawa		38.800.-
l/ Cukrownia S. A. w miejscu		24.000.-
n/ " " " "		5.000.-
		500.295.76
2. Sumy przechodnie		1.752.29
3. Przedsiębiorstwa		8.370.75
4. Wierzyciele		75.195.96
5. Fundusze specjalne		47.235.75
6. Deponenci		180.93
	razem	633.040.44

B e z r o b o c i e .

Miasto Chełmża ma na Pomorzu bodaj największe skupienie bezrobotnych, to też sprawa ta sprawia miastu największe trudności. Stan bezrobocia w okresie gospodarczym 1938-39 przedstawia się następująco:

	<u>Okres letni</u>	<u>Okres zimowy</u>
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych	615	1623
niezarejestrowanych bezrobotnych	1034	26
Liczba bezrobotnych pobierających zasiłki	588	1180
niepobierających zasiłków	27	469
Na zasiłki dla bezrobotnych wydano z funduszków Miejscow. Komit. dla Bezrob.	-	88.165.23
Liczba zatrudnionych bezrobotnych		
z dużą rodziną	106	191
z średnią rodziną	152	335
z małą rodziną	202	383
samotnych-żywcielei rodzin	128	271
Zatrudnienie bezrobotnych-przeciętnie miesięcznie:		
z dużą rodziną dni	12	8
z małą rodziną dni	6	5
z średnią rodziną dni	10	7
samotnych-żywcielei rodzin	4	4

Wydatki związane z zasiłkami dla bezrobotnych pokryto jak powyżej z funduszków Pomocy Zimowej Bezrobotnym.

Poza udzieleniem zasiłków z Komitetu Pomocy zimowej dla bezrobotnych prowadziło miasto akcję zatrudnienia bezrobotnych, którzy wykonali następujące prace:

Lp.	Rodzaj pracy	Kwota z Funduszu Pracy zł	Z funduszków miasta zł	Razem zł
1	Roboty uliczne	100.660.-	2.921.68	103.581.68
2	Melioracja Miąkusza	19.200.-	-	19.200.-
3	Różne inne doraźne prace	-	-	16.656.45

Wydatki na różne inne doraźne prace pokryto z subwencji cukrowni w Chełmży.

Kuchnia dla ubogo-gminnych.

Poza ustawową opieką społeczną prowadziło miasto Chełmża w roku sprawozdawczym także i kuchnię dla ubogo-gminnych, względnie osób nie mających stałego zatrudnienia i dochodu. Kuchnię tę uruchomiono dnia 18.XII.1938 r., zamknięto 31.III.1939 r. - dziennie wydawano 545 obiadów /porcji/ 610 ltr. Na gwiazdkę rozdzielono 470 bochenków chleba a 1 kg oraz 470 porcji mięsa a $\frac{1}{2}$ kg. Kierownictwo kuchni spoczywało w rękach Sióstr Elżbietanek-siostry Tyrzy. obiady były dobre i smaczne. ku zupełnemu zadowoleniu spożywców.

Koszty prowadzenia kuchni wynosiły 6.798.08 zł i zostały pokryte z funduszków miasta.

Wykonanie zastępczego powszechnego obowiązku
wojskowego.

Z 123 zobowiązanych do spełnienia tego obowiązku spełni-
ło go 100. Zatrudnieni byli oni przy przedłużeniu wałów strzelnicy
dla celów P.W. i W.F. oraz przy pracach ziemnych na boisku sportowym
przy ulicy 3 maja.

Przemysł i handel.

W mieście Chełmży znajdują się:

1 młyn Parowy, 1 młyn motorowy, 1 olejarnia, 1 fabryka guzików, 1 tartak,
2 cegielnie, 1 rzeźnia publiczna, 13 przetwórní mięsa i wyrobów wędli-
niarskich i 11 piekarní.

Miejsc sprzedaży wyrobów tytoniowych jest 41, sprzedaży na-
pojów alkoholowych niskoprocentowych 12, wysokoprocentowych z prawem
wyszynku 17, bez prawa wyszynku 2. Składow kolonialnych jest 14, spo-
żywczych 98, bławatnych 19, naczyń żelaznych i rolniczych 5, skór i
przyborów szewskich 3, rowerów 3, naczyń kuchennych i szkła 3.

W Chełmży znajdują się 2 apteki i 4 drogerie.

Szkolnictwo.

Budynków szkolnych jest 4.

Z tych służą celom

szkolnictwa powszechnego 3 z 36 salami szkolnymi

szkolnictwa średniego 1 z 13 salami szkolnymi

Szkół powszechnych III stopnia jest 2 Do nich uczęszcza 1875 dzieci.

Z szkół średnich jest Miejskie Gimnazjum Koed. z 193 uczniami.

Nauczycieli w szkołach powszechnych 30 w szkołach średnich 10.

Szkolnictwo zawodowe: sal szkolnych 2, uczni 77

nauczycieli 3 stałych, 3 dochodzących.

Szkoła Rolnicza 1.

Ochronki.

Miasto prowadzi w własnym zakresie 1 ochronkę, do której
uczęszcza 296 dzieci. Ochronkę prowadzą Siostry Elżbietanki.

Liczba gospodarstw rolnych według stanu w dniu 31 marca 1939 r.

a/ do 2 ha 56 b/ od 2 - 5 ha 12 c/ od 5 - 10 ha 42

d/ od 10-15 ha 10 e/ od 15-50 ha 11 f/ od 50-100 ha 4

g/ powyżej 100 ha -

Łąk 40 ha, lasów - , jezior 1180 ha, /jezioro chełmżyńskie i
Archidiakonia/, nieużytków -

W. 2166/51

ik.

-

Biblioteka Główna UMK

300045445740